

SÖZLEŞME ÖNCESİ SİGORTA ETTİRENİN BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ İLE SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ^(*)

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE POLICYHOLDER'S PRE-CONTRACTUAL DUTY OF DISCLOSURE AND THE INSURER'S PRE-CONTRACTUAL DUTY TO INFORM

Dr. Sefa ER^(**)

Öz

Sigorta sözleşmesi, sigortanın kendine özgü münhasır özellikleri gözetildiğinde dürüstlük kuralının ve karşılıklı güvenin daha ön planda olduğu sözleşmedir. Taraflar açısından bilinmezliklerle dolu olan sigorta sözleşmesi, ancak tarafların birbirlerini aydınlattığı ölçüde sağlıklı bir şekilde kurulabilmektedir. Her iki taraf da sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü karşı tarafın herhangi bir talebi olmaksızın kendiliğinden yerine getirmelidir. Sigorta sözleşmelerinde tarafların birbirlerini sözleşme öncesinde aydınlatmaları, her iki taraf yönünden TTK'de özel olarak düzenlenmiştir. Sözleşme öncesinde bir tarafın aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl etmesi halinde diğer tarafa bazı haklar tanınmış bulunmaktadır. Ancak her iki tarafın da aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl ettiği durumlarda tarafların kendilerine tanınan bu hakları kullanıp kullanamayacağı veya ne ölçüde kullanacağı hususu açıklığa kavuşturulması gereken bir konudur. Bu durumda sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü arasındaki ilişkinin ortaya konulması gerekir.

Anahtar Kelimeler

Sigorta Sözleşmesi, Aydınlatma Yükümlülüğü, Beyan Yükümlülüğü, İtiraz Hakkı, Cayma Hakkı.

Abstract

An insurance contract is a contract in which the principle of good faith and mutual trust are at the forefront when the unique characteristics of the insurance are taken into account. The insurance contract, which is full of obscurity for the parties, can only be concluded correctly to the extent that the parties to inform each other. Both parties must fulfill the pre-contractual duty to inform, without any request from the other party. In insurance contracts, parties pre-contractual duty of inform of each other is regulated in Turkish Commercial Code. In the event that violation of pre-contractual duty to inform by one party, some rights have been granted to the other party. However, in case of violation of duty to inform by both parties, it must be clarified whether or which extent the parties can use their rights. In this case, the relationship between the policyholder's duty of disclosure and the insurer's duty to inform should be revealed.

Keywords

Insurance Contract, Duty to Inform, Duty of Disclosure, Right of Objection, Right of Avoidance.

^(*) (Araştırma Makalesi), Geliş Tarihi: 22.09.2022 / Kabul Tarihi: 10.10.2022).

^(**) Yargıtay Başkanlığı, Hukuk Genel Kurulu Tetkik Hâkimi, (sefaer@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5738-8224).

Atıf/Citation: Er, Sefa (2022) "Sözleşme Öncesi Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü ile Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü Arasındaki İlişki", TFM, C: 8, S: 2, s. 385-408.

I. GİRİŞ

Sözleşmeden kaynaklanan yükümlülükler sadece edim yükümlülüklerinden ve hatta ifaya yardımcı yan yükümlülüklerden müteşekkil değildir. Sözleşme yapma amacıyla sosyal temas kuran kişiler arasında sözleşme kurulmadan önce de koruma yükümlülüğü olarak adlandırılan bazı yükümlülükler doğar. Bu yükümlülükler, sosyal temas ile ortaya çıkan güven ilişkisinin beslediği ve geliştirdiği, dolayısıyla dürüstlük kuralına dayanan yükümlülüklerdir.¹ Koruma yükümlülükleri aslında özen gösterme, koruma, açıklama, aydınlatma, bilgi ve öğüt verme gibi ortaya çıkan çeşitli yükümlülüklerin tamamını ifade etmektedir.² Dolayısıyla sözleşme yapmak amacıyla sosyal temasa geçen kişiler, bu andan itibaren aralarında kurulan ilişkinin her aşamasında birbirlerine zarar vermemek için her türlü dikkat ve özeni göstermek, gerekli bilgilendirme ve uyarıları yapmak ve gerekli çabayı sarf etmek zorundadır.³ Bu yükümlülüklerin ihlâl edilmesi nedeniyle bir zarar meydana gelirse bu zararın sözleşme görüşmeleri sırasında işlenen kusur (culpa in contrahendo) sorumluluğu kapsamında tazmini gerekir.

Sözleşme görüşmesi için bir araya gelen taraflar arasında ortaya çıkan en önemli koruma yükümlülüğü ise aydınlatma yükümlülüğüdür.⁴ Aydınlatma yükümlülüğü, sözleşme görüşmesi için bir araya gelen tarafların kurulacak olan sözleşmenin içeriği, kapsamı, konusu hakkında birbirlerini zamanında ve yeterince bilgilendirmeleri anlamına gelmektedir.

dir.⁵ Aydınlatma yükümlülüğü ile tarafların birbirlerini iradeleri üzerinde etkili olabilecek önemli konularda bilgilendirerek sözleşme temelini sağlam atılması ve sağlıklı karar alınması amaçlanmaktadır.⁶ Başka bir deyişle aydınlatma yükümlülüğü, tarafların kurmayı düşündükleri sözleşmeyi kurup kurmayacaklarını, kuracaklarsa hangi şartlar altında kuracaklarını belirleyen durumlar hakkında birbirlerini bilgilendirmeyi içermektedir.⁷

Sigorta sözleşmesi, genel olarak tipik bir borçlar hukuku sözleşmesi olsa da sigortanın kendine özgü münhasır özellikleri gereğince azami iyi niyet ve dürüstlük kuralının daha ön planda olduğu sözleşmedir.⁸ Bu kapsamda taraflar arasındaki sosyal temas ile birlikte aydınlatma yükümlülüğünün her iki taraf açısından yerine getirilmesi daha önemli bir hâl almaktadır.⁹ Zira sigorta ettirenin, ödediği prim karşılığında aldığı sigorta ürününün soyut olması ve sözleşmenin içeriğiyle ilgili hususların zor anlaşılması, sözleşme ve poliçede yer alan genel ve özel şartlarda genellikle teknik terimlerin yer alması, sigortacının sigortaladığı menfaatin özelliklerini detaylı olarak öğrenme ihtimalinin bulunmaması gibi bazı durumlar sigorta sözleşmesinde tarafların bilgi eksikliği bulunması sonucunu ortaya çıkarmaktadır.¹⁰ Bu itibarla taraflar

¹ **Serozan**, Rona (2016) İfa İfa Engelleri Haksız Zenginleşme, 6. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 253; **Aydınlı**, İbrahim (2004) İşverenin Sosyal Temas ve İş İlişkisinden Doğan Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri ve Sonuçları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 75; **Eren**, Fikret (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 42; **Erbek Odabaşı**, Özge (2020), 'Borç İlişkisinden Doğan Yan Yükümlülerin Edim Yükümlüleriyle Karşılaştırılması' İzmir Barosu Dergisi, S: 3, s. 78.

² **Kırca**, Çiğdem (2004) Bilgi Vermeden Dolay Üçüncü Kişiyi Karşı Sorumluluk, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, s. 156; **Erbek Odabaşı**, s. 99.

³ **Akünel**, Teoman (1988), 'Sorumluluk Hukukunda Sözleşmenin Nisbiliği Prensibinin Açılması' Yargıtay Dergisi, S: 4, C: 14, s. 225; **Eren**, s. 40.

⁴ **Langheid**, Theo & **Wandt**, Manfred & **Bearbeiter** (2016) Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG, C. 1, §§1-99, VVG-InfoV, 2. Baskı, C.H.Beck, (**Langheid & Wandt & Armbrüster**, Vorbemerkung vor VVG §§6-7, Rn. 18); **Aydınlı**, s. 77.

⁵ **Özdamar**, Mehmet (2009) Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 113; **Demircioğlu**, Huriye Reyhan (2009) Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 223; **Langheid & Wandt & Armbrüster**, VVG §7, Rn. 1.

⁶ **Langheid & Wandt & Armbrüster**, VVG §7, Rn. 1; **Özdamar**, s. 113; **Demircioğlu**, s. 223.

⁷ **Yazıcıoğlu**, Emine, 'Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü': Ünan, Samim & Yazıcıoğlu, Emine (Editörler) (2018), Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 392.

⁸ **Kubilay**, Huriye (2003) Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, s. 3; **Aral Eldeleklioğlu**, İrem (2012), '6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü' Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S: 1, C: 18, s. 383; **Yazıcıoğlu**, Emine & **Şeker Ögüz**, Zehra (2020) Sigorta Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 73; **Kayıhan**, Şaban & **Bağcı**, Ömer (2019) Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Kocaeli, Umuttepe Yayınları, s. 130; **Özdamar**, s. 74.

⁹ **Tekinay**, Selahattin Sulhi & **Akman**, Sermet & **Burcuoğlu**, Hâluk & **Altop**, Atilla (1993) Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 17; **Özdamar**, s. 115; **Aydınlı**, s. 31.

¹⁰ **Langheid & Wandt & Armbrüster**, Vorbemerkung vor VVG §§6-7, Rn. 12; **Özdamar**, s. 171.

açısından bilinmezliklerle dolu olan sigorta sözleşmesi, ancak tarafların birbirlerini aydınlattığı ölçüde sağlıklı bir şekilde kurulabilmektedir.¹¹ Her iki taraf da söz konusu yükümlülüklerini, kural olarak karşı tarafın herhangi bir talebi olmaksızın kendiliğinden yerine getirmelidir. Başka bir deyişle sözleşmenin tarafları sözleşmenin kurulmasından önce sözleşme sonucunda hangi haklardan yararlanıp hangi borç ve yükümlülükler altına gireceklerini, hangi durumlarda bu haklarını kullanamayacaklarını belirlemek için karşı tarafın herhangi bir talebi olmaksızın karşılıklı olarak birbirlerinin bilgisine ihtiyaç duyarlar.¹²

Sigorta sözleşmelerinde tarafların birbirlerini sözleşme öncesinde aydınlatmaları, sözleşmenin yapılıp yapılmayacağı ya da hangi şartlar altında yapılacağı noktasında son derece önemli olduğu için, bu husus her iki taraf yönünden 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda¹³ (TTK) özel olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda TTK'nin 1423. maddesinde gerek sözleşme öncesi gerekse sözleşme sonrasında sigortacının "aydınlatma yükümlülüğü" düzenlenirken, TTK'nin 1435. maddesinde ise sigorta ettirenin¹⁴ sözleşme öncesi "beyan yükümlülüğü" düzenlenmiştir. Sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün kapsamını "kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgiler" oluştururken, sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün kapsamını "bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususlar" oluşturmaktadır. Sözleşme öncesinde bir tarafın anılan yükümlülüğünü ihlâl etmesi hâlinde diğer tarafa bazı haklar tanınmış bulunmaktadır. Özellikle iki tarafın da aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl ettiği durumlar-

da tarafların kendilerine tanınan bu hakları kullanıp kullanamayacağı veya ne ölçüde kullanacağı hususu açıklığa kavuşturulması gereken bir konudur. Dolayısıyla tarafların haklarını kullanabilmeleri noktasında, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı da gözetildiğinde, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü arasındaki ilişkinin ortaya konulması gerekmektedir.

II. SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE SÖZLEŞME ÖNCESİ TARAFLARIN AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. GENEL OLARAK

Sigorta sözleşmesi, tam iki tarafa borç yükleyen ve sürekli ilişkisi doğuran tipik bir borçlar hukuku sözleşmesidir.¹⁵ TTK'nin 1401. maddesinde sigorta sözleşmesinin tanımı; "*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir*" şeklindedir. Buna göre sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin asli edim yükümlülüğü prim ödeme borcu iken, sigortacının asli edim yükümlülüğü ise rizikoyu taşıma (himaye sağlama) borcudur.¹⁶ Sigorta sözleşmesinde tarafların bu asli edim yükümlülükleri haricinde dürüstlük kuralından, kanundan veya sözleşmeden (genel ve özel şartlardan) kaynaklanan yan yükümlülük kapsamında koruma yükümlülükleri de bulunmaktadır.¹⁷

Sigorta sözleşmesinde taraflar arasında sosyal temas ile ortaya çıkan aydınlatma yükümlülüğünün

¹¹ Langheid & Wandt & Armbrüster, Vorbemerkung vor VVG §§6-7, Rn. 7.

¹² Aydın, Sevgican (2018) Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Hâlinde Sigortacının Hakları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 20.

¹³ RG: 14.02.2011-27846.

¹⁴ Sigorta sözleşmesi kurulmadan önce bir tarafta sigortacı yer alırken diğer tarafta sözleşme kurmak isteyen kişi yer almaktadır. Sigorta sözleşmesinin kurulması ile birlikte bu kişi "sigorta ettiren" sıfatını almaktadır. Ancak TTK'de hem sözleşmenin kurulmasından önce sözleşme kurmak isteyen kişi için hem de sözleşme kurulduktan sonra sözleşmenin tarafı olan kişi için "sigorta ettiren" kavramı kullanılmıştır. Biz de çalışmamızda TTK'nin lafzına sadık kalarak hem sözleşme öncesi dönemde sözleşme kurmak isteyen kişi için hem de sözleşmenin kurulmasından sonra sözleşmenin tarafı olan kişi için "sigorta ettiren" kavramını kullanacağız.

¹⁵ Kender, Rayegan (2017) Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 181 vd.; Ayhan, Rıza & Çağlar, Hayrettin & Özdamar, Mehmet (2019) Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Ankara, Yetkin, s. 156; Kayıhan & Bağcı, s. 116-119; Yazıcıoğlu & Şeker Öğüz, s. 73; Özdamar, s. 67; Aydın, s. 20.

¹⁶ Kayıhan & Bağcı, s. 119; Yazıcıoğlu & Şeker Öğüz, s. 74-75; Kender, s. 311.

¹⁷ Örneğin sigortacının poliçe düzenleme ve verme yükümlülüğü ile sır saklama yükümlülüğü kanun tarafından düzenlenmiş yan yükümlülük kapsamında koruma yükümlülüğüdür. Bu yükümlülüklerin ihlali hâlinde, şartları varsa, tazminat talep edilebilmesi mümkündür. Bkz. Kender, s. 311; Ayhan & Çağlar & Özdamar, s. 154-155.

kaynağı, korunması haklı görülen bir güven ilişkisi-
dir.¹⁸ Bu güven ilişkisi zamanla hukuk sistemi içeri-
sinde, kaynağını Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 2.
maddesindeki dürüstlük kuralından alan ve "güven
ilkesi" olarak adlandırılan önemli bir kavram hâline
gelmiştir. Güven ilkesi "hukuken korunmaya değer bir
çıkarımı gerçekleştirmek üzere bulunduğu kişi içinde
bir güven olgusu yaratan kişinin, bu güvenin sonuçla-
rına katlanması ve bir kez yaratmış bulunduğu güveni
artık sarsmaması gerektiği"¹⁹ şeklinde ifade edilmek-
tedir. Bu kavram, özellikle bir tarafını sigortacının
veya bankanın oluşturduğu sözleşmelerde daha da
önem kazanmaktadır. Zira ticari hayatta güvenilir
kişi sıfatının kazanılabilmesi için, bu kişinin zaman
ve emek harcaması, kurduğu ilişkilerde basiretli dav-
ranması ve her zaman sürekli ve düzenli olarak sö-
züne sadık kalması gibi çok uzun ve meşakkatli bir
ticari faaliyet içerisinde bulunması gerekmektedir.²⁰
Oysa banka ve sigorta şirketleri devletin özel izniyle
kurulan ve faaliyet gösteren şirketler olduğu, sürekli
şekilde devlet tarafından denetim altında tutulduğu
düşünüldüğünde "güvenilir kişi" sıfatını hiçbir şey
yapmadan kendiliğinden kazanmaktadırlar.

Sigortacıların güvenilir kişi sıfatını kendiliğinden
kazanmış olmaları, sigorta sözleşmelerinde aydın-
latma yükümlülüğünün önemini bir kez daha ortaya
koymaktadır. Zira taraflar arasında sosyal temas ile
ortaya çıkan güven ilişkisi, sigorta sözleşmelerinde sırf
sigortacının "güvenilir kişi" sıfatı nedeniyle "yoğunlaş-
mış güven ilişkisi" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu
itibarla sigortacının hem güvenilir kişi olması hem de
sosyal temas ile sigorta ettiren ile sigortacı (veya aracı-
sı) arasında kurulan güven ilişkisi, tarafların birbirini
aydınlatma yükümlülüğünün önemini göstermekte-

dir.²¹ Dolayısıyla sigorta sözleşmelerinde sigortacı, "gü-
venilir kişi" sıfatı nedeniyle dürüstlük kuralı gereğince
hareket etmeli ve sigorta ettireni sözleşme öncesinde
gerekli olan tüm hususlarda aydınlatmalıdır.

Alman sigorta hukukunda da sigortacıların dü-
rüstlük kuralı [Alman Medeni Kanunu (BGB) §242]
gereğince hareket etme ve sigorta ettirenlerin güven-
lerini boşa çıkarmama yükümlülükleri olduğu husu-
su genel hükümler kapsamında kabul edilmekteydi.²²
Ancak Avrupa Birliğinin 2016/97/EC sayılı Sigorta
Dağıtım Direktifi (IDD) doğrultusunda 23.02.2018
tarihinde yürürlüğe giren VVG §1a ile sigortacıların
güvenilir kişi oldukları ve dürüstlük kuralı çevresin-
de hareket etmeleri gerektiği özel olarak düzenlen-
miş bulunmaktadır.²³ VVG §1a gereğince sigortacı,
sigorta ettirenlere yönelik satış faaliyetlerinde daima
dürüst davranmak, sadakat yükümlülüğüne uymak
ve profesyonelce hareket etmek zorundadır. Özellikle
satış faaliyetinin bir parçası olan; bilgilendirme ve
danışmanlık yapma, sözleşme teklifi hazırlama, si-
gorta sözleşmesi kurma ve hasar durumunda gerekli
işlemleri yapma konusunda bu yükümlülükler daha
bir önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle sigortacı
sigorta ettirene karşı her zaman dürüstlük kuralını
gözeterek davranmalıdır.²⁴ Dolayısıyla sigortacının,
sigorta ettireni dürüstlük kuralı gereğince doğru şe-
kilde bilgilendirmesi ve kendine yöneltilen soruları
doğru yanıtlaması yanında aynı zamanda sigorta et-
tirenin yanlış anlamalarını da düzeltmelidir.²⁵ Ayrıca
sigorta konusunda uzman olması nedeniyle kendi-
sine duyulan haklı güveni koruyarak sigorta sektö-

¹⁸ **Hacıömeroğlu**, A. Oğuzhan (2015), 'Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpası In Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi' Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, S: 2, C: 1, s. 53; **Yetiş Şamli**, Kübra (2016), 'Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m.1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler' Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cevdet Yavuz'a Armağan, S: 22, C: 3, s. 2979-2980; **Serozan**, s. 253; **Demircioğlu**, s. 135; **Özdamar**, s. 298.

¹⁹ **Battal**, Ahmet (2001) Güven Kurumu Niteliğindeki İşletmelerin Bankaların Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 14.

²⁰ **Gürses**, Davut (2016) Banka Genel Kredi Sözleşmesi, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 224.

²¹ **Beckmann**, Roland Michael & **Matusche-Beckmann**, Annemarie & **Bearbeiter** (2015) Versicherungsrechts-Handbuch, 3. Baskı, C.H.Beck, (**Beckmann** & **Matusche-Beckmann** & **Schwintowski**, §18, Rn. 7).

²² **Langheid**, Theo & **Rixecker**, Roland & **Bearbeiter** (2019) Versicherungsvertragsgesetz: VVG mit Einführungsgesetz und VVG-Informationspflichtenverordnung Kommentar, 6. Baskı, C.H.Beck, (**Langheid** & **Rixecker** & **Rixecker**, VVG §1a, Rn. 1).

²³ **Brömmelmeyer**, Christoph (2021), 'Vertriebstatigkeit gem §1a VVG' VersR, C: 13, s. 805; **Langheid** & **Rixecker** & **Rixecker**, VVG §1a, Rn. 1. Yazar, VVG §1a'nın esasında var olan bir durumu düzenlediğini, ancak bu düzenleme gereksiz gibi görülsede belirtilen yükümlülüklerin ihlali hâlinde tazminat taleplerini tetikleyebilecek yasal yükümlülüklerin sağlanmasını garanti ettiğini belirtmektedir.

²⁴ **Brömmelmeyer**, s. 806.

²⁵ **Brömmelmeyer**, s. 807; **Langheid** & **Rixecker** & **Rixecker**, VVG §1a, Rn. 5.

ründe geçerli olan özen kurallarına ve standartlara uymalı ve profesyonelce davranmalıdır.²⁶

Önemle belirtmelidir ki güven ilişkisinden kaynaklanan aydınlatma yükümlülüğü, hem sigortacı hem de sigorta ettiren açısından söz konusudur.²⁷ Nasıl ki sigortacının sözleşme öncesinde kurulacak sigorta sözleşmesine dair tüm önemli hususlarda bilgilendirme yapılacağına dair sigorta ettirenin bir güven oluşmakta ise aynı şekilde sigorta ettirenin de sözleşme öncesi bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları beyan edeceğine dair sigortacıya güven oluşmaktadır. Öyleyse sigortacı, sigorta ettiren ile sözleşme kurmadan önce onun gereksinimlerini saptamak için ona bazı sorular yönelmeli ve sigorta ettirenin verdiği cevaplar doğrultusunda sigorta ettireni bilgilendirmeli ve onu uyarmalıdır. Buna karşılık sigorta ettiren de kendisine yapılan uyarıları dikkate alarak sözleşme öncesi bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmelidir.²⁸ Dolayısıyla sigorta sözleşmelerinde sözleşme öncesi sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü birbirine bağımlı ve birinin varlığı diğerinin de varlığını gerektiren bir durumdur.

Hem sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün hem de sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün temelinde TMK'nın 2. maddesi gereğince dürüstlük kuralı yer almakta ve dolayısıyla tarafların sözleşme öncesi bu yükümlülükleri koruma yükümlülüğü niteliği taşımaktadır. Sigorta sözleşmelerinde aydınlatma yükümlülüğünün temelini dürüstlük kuralı oluş-

tursa da bu yükümlülük hem sigortacı hem de sigorta ettiren açısından kanunda özel olarak düzenlendiği için, bunun temelini artık kanunda aramak gerekir. Böylece sigorta sözleşmelerinde artık dürüstlük kuralı gereğince aydınlatma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı araştırılmadan doğrudan aydınlatma yükümlülüğünün varlığı kanun tarafından kabul edilmiş olmaktadır. Ancak aydınlatma yükümlülüğüyle ilgili olarak kanunun düzenlemediği hususlar da ise genel hükümlerin uygulanması ve dürüstlük kuralına göre belirleme yapılması gerekecektir.

B. SİGORTA ETTİRENİN BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Taraflar açısından bilinmezliklerle dolu olan sigorta sözleşmesinde, sigortacının sigorta ettirene sözleşme hakkında vermiş olduğu bilgiler ve yaptığı uyarılar sigorta ettiren açısından ne kadar önemliyse sigorta ettirenin sözleşme konusu hakkında vermiş olduğu bilgiler de sigortacı açısından o kadar önemlidir.²⁹ Bu kapsamda sigorta sözleşmelerinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün karşısında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü bulunmaktadır. Sigortacı, sigorta ettiren ile sözleşme kurup kurmayacağını veya sözleşme kuracaksa bunun içeriğinin nasıl olması gerektiğini veyahut da hangi prim karşılığında kuracağını sigorta ettirenin beyanları doğrultusunda belirleyecektir.³⁰ Özellikle sigortacının doğru şekilde primi hesaplayabilmesi ve üzerine aldığı riski doğru olarak belirleyebilmesi için sözleşme konusuna ilişkin tüm gerçekleri tam ve doğru bir şekilde bilmesi büyük önem taşımaktadır.³¹ Zira sigorta sözleşmesinin kurulması ve içeriğinin belirlenmesi, genel olarak sigorta ettirenin beyanına göre şekillendiğinden beyan yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesi sigortacının sözleşme yapma iradesi üzerinde son derece etkili olacaktır.

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü, önemine binaen hem mülga 6762 sayılı TTK'de hem de TTK'de özel olarak düzenlenmiştir. 6762 sayılı TTK'de sözleş-

²⁶ Brömmelmeyer, s. 807; Langheid & Rixecker & Rixecker, VVG §1a, Rn. 5.

²⁷ Sigortacı açısından aydınlatma yükümlülüğü için TTK'nin 1423. maddesinde "aydınlatma" kavramı, Sigortacılık Kanunu'nun 11/3 maddesi ile SSBY'de ise "bilgilendirme" kavramı kullanılmaktadır. "Aydınlatma" kavramı "bilgilendirme" kavramından biraz daha kapsamlı olsa da, öğreti ve uygulamada, "aydınlatma" ve "bilgilendirme" kavramlarının aynı anlamda ve birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle çalışmada, bu iki kavramın aynı anlamda ve birbirinin yerine kullanılabileceği kabul edilerek, kanuni terim olan "aydınlatma" kavramı kullanılmıştır. Ancak Alman hukukunda "aydınlatma" ve "bilgilendirme" kavramları farklı anlamlarda (bilgilendirme yükümlülüğü için "Informationspflicht" ifadesi, aydınlatma yükümlülüğü için "Aufklärungspflicht" ifadesi) kullanıldığından Alman hukukundan bahsedildiği yerlerde aslına uygun olarak VVG §7'deki anlamıyla özellikle "bilgilendirme" kavramı kullanılmıştır.

²⁸ Ünán, Samim (2016) Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku C. I, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 186.

²⁹ "Sigorta sözleşmesinin her iki tarafı adeta, karanlık bir tünelde çıkışını karşı tarafın yönlendirmesi ile bulmaya çalışmaktadır" Bkz. Özdamar, s. 188.

³⁰ Ağsakal, İbrahim (2015) Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 8; Aydın, s. 5.

³¹ Beckmann & Matusche-Beckmann & Schwintowski, §18, Rn. 6.

me öncesi sigorta ettirenin beyan (ihbar) yükümlülüğüne ilişkin hükümler “umumi hükümler” kısmında değil mal sigortalarına ilişkin kısımda (m.1290) ve denizcilik sigortalarına ilişkin kısımda (m.1363-1370) yer almaktadır. TTK’de ise sözleşme öncesi sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne ilişkin hükümler “genel hükümler” kısmında özellikle TTK’nin 1435 ilâ 1443. maddelerinde her türlü sigorta sözleşmesini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca hayat sigortalarının genelde uzun vadeli sözleşmeler olduğu gözetilerek TTK’nin 1497 ve 1498. maddelerinde gerek yaş ve gerekse önemli hususlar ile ilgili olarak beyan yükümlülüğü ihlallerinde sözleşmelerin devamına yönelik düzenlemelere gidilmiştir. Bu kapsamda TTK’nin 1435. maddesi gereğince sigorta ettiren, sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlü tutulmuştur. Önemli hususların neler olduğunun tespiti noktasında ise anılan maddede iki ölçüt belirlenmiştir. Bunlardan birincisi, sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise önemli kabul edilmektedir. İkincisi ise sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılmaktadır. Dolayısıyla sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün kapsamında sözleşmenin yapılması sırasında sigorta ettirenin bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususlar yer almaktadır.

TTK’nin 1439. maddesinde sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlâli hâlinde sigortacının hakları; ihlâlin riziko gerçekleşmeden önce öğrenilmesi veya riziko gerçekleştikten sonra öğrenilmesi şeklinde ikili bir ayırım yapılarak düzenlenmiştir. Buna göre sigortacı sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlâlini riziko gerçekleşmeden önce öğrenmiş ise; öğrendikten itibaren on beş gün içinde sigorta ettirene yönelteceği bir beyanla sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşmeden cayılmış kabul olunur. Önemli olan bir hususun sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması durumu değiştirmez (TTK m.1439/1).

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlâli riziko gerçekleştikten sonra öğrenilmiş ise sigor-

tacının hakları, TTK’nin 1439/2 maddesi gereğince sigorta ettirenin kusur derecesine ve ayrıca beyan edilmeyen husus ile gerçekleşen riziko arasındaki bağlantıya göre belirlenmektedir. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlâl edildiği takdirde, bu ihlâl tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlâli ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder (TTK m.1439/2). Böylece beyan yükümlülüğünün ihlâlinin rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenilmesi durumunda sigorta ettirenin kusurunun ve illiyet bağının bir rolü bulunmaz iken; beyan yükümlülüğünün ihlâlinin rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenilmesi durumunda ise sigorta ettirenin kusuruna ve illiyet bağına göre belirleme yapılacaktır. Başka bir deyişle beyan yükümlülüğünün ihlâlinin rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenilmesi durumunda sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün yerine getirilmemesinde kusuru bulunmuyorsa sigortacı sigorta tazminatını veya bedelini herhangi bir indirim yapmaksızın ödemek zorundadır.

Görüldüğü üzere sigorta sözleşmelerinde sözleşme öncesi sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü detaylı olarak düzenlenmiş; beyan yükümlülüğünün ihlâli hâlinde sigortacının hakları, ihlâlin rizikonun gerçekleşmesinden önce ve sonra öğrenilmesi durumuna göre belirlenmiştir. Sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin sözleşmenin zayıf tarafını oluşturması ve sigortanın kendine özgü münhasır özellikleri gözetildiğinde sigortacı açısından aydınlatma yükümlülüğü bir yükümlülük olarak düzenlenmiş iken; sigorta ettiren açısından beyan yükümlülüğü özellikle bir külfet olarak düzenlenmiştir. Gerçekten de sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü de bir koruma yükümlülüğü niteliğinde olmasına rağmen, sigortacı, beyan yükümlülüğünün ihlâli nedeniyle tazminat talep edememekte; sadece sigortacı, beyan yükümlülüğünün ihlâlini rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenmişse, sözleşmeden cayabilmekte veya prim farkı isteyebilmekte; buna karşılık sigortacı be-

yan yükümlülüğünün ihlâlini riziko gerçekleşikten sonra öğrenmişse sigorta ettirenin kusurunun derecesine ve aradaki illiyet bağına göre sigorta tazminatından veya bedelinden indirim, tazminat veya bedel ödeme borcunun tamamen ortadan kalkması ya da ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak sigorta tazminatının veya bedelinin ödenmesi söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla sigorta ettiren, beyan yükümlülüğünü bir borcun ifası kapsamında yerine getirmemekte; sadece sigorta tazminatından mahrum kalmamak ve hak kaybına uğramamak için yerine getirmektedir. Böylece beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinin sigortacı tarafından dava edilmesi mümkün olmadığı gibi sigortacının ayrıca Kanundaki özel düzenleme karşısında tazminat talep etmesi de mümkün değildir.

Sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü yerine getirmesi noktasında “beyan usulü”, “liste usulü” ve “karma usul” olmak üzere üç farklı usul bulunmaktadır. Beyan usulünde sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken sözleşme konusuna ilişkin tüm önemli hususları kendiliğinden sigortacıya bildirmektedir. Liste usulünde de sigortacı tarafından sigorta konusu için önem arz eden hususların bir soru listesi hâlinde sigorta ettirene verilerek cevaplandırılmasının talep edilmektedir. Liste usulünde sigorta ettiren sadece kendisine sorulan soruları cevaplandırmak suretiyle beyan yükümlülüğünü yerine getirilmiş olur. Başka bir deyişle liste usulünde sözleşme açısından önem arz etse dahi kendisine sorulmayan hususlarda sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü bulunmamaktadır.³² Karma usul ise bu iki usulün sakıncalı kısımları bertaraf edilmek suretiyle faydalı kısımlarının bir araya getirildiği usuldür. Karma usulde genel olarak ya beyan usulü temel alınarak bu usul liste usulüyle desteklenmekte (beyan usulüne dayalı karma usul) ya da liste usulü temel alınarak bu usul beyan usulüyle desteklenmektedir (liste usulüne dayalı karma usul).

TTK ile sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünde hem “beyan usulüne dayalı karma usul” hem de “liste usulüne dayalı karma usul” benimsenmiştir. Gerçekten de TTK’nin 1435. maddesinde; sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya

bildirmesi gerektiği ve ayrıca sigortacı tarafından da yazılı ve sözlü sorular sorulabileceği düzenlenerek “beyan usulüne dayalı karma usul”ün; TTK’nin 1436. maddesinde, sigorta ettirene cevaplaması için bir soru listesi verilmesi hâlinde listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin hiçbir sorumluluk yüklenemeyeceği ve bununla birlikte sigorta ettirenin kötü niyetli olması hâlinde bunun geçerli olmayacağı düzenlenerek “liste usulüne dayalı karma usul”ün benimsediği anlaşılmaktadır.³³

C. SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Sigortacıların güvenilir kişi sıfatları da gözetildiğinde kurulacak sözleşme hakkında sigorta ettirenleri aydınlatmaları ve bazı durumlarda onlara danışmanlık yapmaları daha bir önem kazanmaktadır.³⁴ Zira sigorta sözleşmelerinde sigorta korumasının soyut bir ürün olduğu gözetildiğinde sigorta ettirenin satın alacağı ürünü ancak kendisine verilen bilgiler ve yapılacak uyarılar sayesinde somutlaştıracağı aşîkârdır.³⁵ Sigorta, önceden denenebilen bir ürün olmayıp maddi varlığa sahip diğer ürünlerden farklı olarak satın alınmadan önce görülmesi mümkün değildir.³⁶ Sigorta sözleşmelerinde sigortacının teknik anlamda bu işin uzmanı olduğu gözetildiğinde sigorta ettiren, herhâlde sigorta sözleşmesinin zayıf tarafını oluşturmaktadır.³⁷ Sigorta sözleşmelerinde sigorta ettiren, ekonomik olarak güçlü olsa dâhi, gerek sigorta hukukuna gerekse sözleşmede yer alan önceden hazırlanmış genel ve özel şartlara ilişkin olarak sigortacıya

³³ Aydın, s. 107.

³⁴ Danışmanlık yapma yükümlülüğünün aydınlatma yükümlülüğüne bakan yönü bulunmakta ise de danışmanlık yapma yükümlülüğünde, sigortacı değer yargısı bildirerek kendi kişisel görüşleri doğrultusunda sigorta ettirene yol göstermekte; aydınlatma yükümlülüğünde ise sigorta ettirene herhangi bir değer yargısı içermeyen standart bilgiler aktarılmakta ve bunların değerlendirilmesi sigorta ettirene bırakılmaktadır. Bu itibarla öncelikle belirtilmesi gerekir ki aydınlatma yükümlülüğü hiçbir şekilde danışmanlık yapma yükümlülüğünü kapsamamakta; bu ikisi birbirinden farklı yükümlülükleri ifade etmektedir. Bkz. Langheid & Wandt & Armbrüster, VVG §7, Rn. 1-2.

³⁵ Langheid & Wandt & Armbrüster, Vorbemerkung vor VVG §56-7, Rn. 13.

³⁶ Langheid & Wandt & Armbrüster, Vorbemerkung vor VVG §56-7, Rn. 14; Ünân, s. 187.

³⁷ Langheid & Wandt & Armbrüster, Vorbemerkung vor VVG §56-7, Rn. 17.

³² Aydın, s. 106.

göre daha az bilgi sahibi olduğundan (asimetrik bilgi), her zaman için sözleşmenin zayıf ve dolayısıyla korunması gereken tarafıdır.³⁸ Dolayısıyla sigorta ettirene yapılan bilgilendirmeler sayesinde taraflar arasındaki bilgi asimetrisi dengelenmeye çalışılacak ve hukuki bir ürün olan sigortanın somutlaşması sağlanacaktır.³⁹ Nitekim Türk hukukunda sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne dair bir düzenlemenin bulunmadığı dönemde de; taraflar arasında sözleşme görüşmeleriyle birlikte dürüstlük kuralına dayanan ve koruma yükümlülüğü doğuran güven ilişkisinin kurulduğu, sigorta sözleşmesinin azami iyi niyet sözleşmesi olduğu, 6762 sayılı TTK'nin sigorta ettireni koruma amacı ile tüketicinin korunması ve aydınlatılması ilkesi gözetilerek sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün varlığı kabul edilmektedir.⁴⁰

Sigorta sözleşmelerinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin ilk düzenlemelerden biri 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun⁴¹ 11/3 maddesidir.⁴² Anılan madde "sigorta şirketleri ve sigorta acen-

³⁸ Ünan, s. 209; Yetiş Şamlı, s. 2978.

³⁹ Langheid & Wandt & Armbrüster, Vorbemerkung vor VVG §§6-7, Rn. 12.

⁴⁰ "... Hukuki bir süreç olan sözleşme ilişkisi, bir anda kurulup meydana gelen bir işlem değildir. Sözleşmenin müzakeresine ilişkin görüşmelerin başlaması ile birlikte taraflar arasında, sözleşme ilişkisine paralel, adeta ikinci bir ilişki olarak dürüstlük kuralına dayanan ve koruma yükümlülüğü doğuran akit benzeri bir güven ilişkisi kurulur ve buna bağlı olarak taraflar sözleşmenin akdedilip akdedilmeyeceği hususunda karar verir. Zira sözleşme hukukunda akid tarafların, aralarında henüz geçerli bir hukuki ilişki meydana gelmemiş olsa bile, karşılıklı olarak birbirlerinin menfaatlerini gözetmeleri esastır. Bu, Medeni Kanun'un 2'nci maddesinde öngörülen objektif iyi niyet kuralının, sigorta sözleşmesinin azami iyi niyet akdi olmasının ve genel hukuk ilkelerinin doğal bir sonucudur. Akid tarafların bu kapsamda gerçekleştirecekleri bilgilendirme yükümlülüğü de aynı kapsam içinde değerlendirilmelidir. Aksine bir uygulama, herhangi bir hukuki metinde yaptırım altına alınmamış olsa bile, borçlar hukuku hükümleri ve culpa in contrahendo sorumluluğu çerçevesinde tazminat borcunun doğmasına neden olacaktır. Bu çerçevede, sigorta sözleşmeleri için öngörülen bilgilendirme yükümlülüğünü de genel esaslardan ayrı düşünmek mümkün değildir. Zira, bu durum sadece genel hükümlerin sigortacılık gibi özel bir alanda hüküm altına alınmasından ibarettir..." Bkz. Hazine Müsteşarlığının 19.02.2008 tarihli ve 2008/7 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge; Ayrıca bkz. Omağ, Merih Kemal, 'Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri', Akın, Murat Yusuf & Caner, Oğuz (Editörler) (2003), Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, 1. Baskı, İstanbul, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 26.

⁴¹ RG: 14.6.2007 - 26552.

⁴² Esasında Türk hukukunda sigortacının aydınlatma yükümlülüğü ilk kez 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun ek 2. madde-

terleri tarafından, gerek sözleşmenin kurulması gerekse devamı sırasında sigorta ettiren, lehtar ve sigortalıya yapılacak bilgilendirmeye ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir" şeklinde düzenleme içermektedir. Görüldüğü üzere Sigortacılık Kanunu'nun 11/3 maddesi ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü öngörülmeyle birlikte bu hususta özel bir düzenleme getirilmemiş, her şey yönetmeliğe bırakılmıştır. Bu kapsamda 28.10.2007 tarihli Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik⁴³ (SSBİY) ile sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü detaylı olarak düzenlenmiş; bilgilendirme yükümlülüğünün bilgilendirme formu aracılığıyla yerine getirileceği belirtilerek bilgilendirme formunda yer alması gereken asgari unsurlar tespit edilmiştir. Daha sonra sigortacının aydınlatma yükümlülüğü TTK'nin 1423. maddesi ile gerçek anlamda kanunla düzenlenmiştir. TTK'nin 1423/1 maddesi; "sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir. Ayrıca, poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklar." hükmünü haizdir. Ayrıca aydınlatma yükümlülüğünün ihlali hâlinde sigorta ettirenin sahip olduğu hak ise TTK'nin 1423/2 maddesinde; "aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına ondört gün içinde itiraz etmemişse, sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur" şeklinde ifade edilmiştir. Son olarak kanuni dayanağı TTK ve Sigortacılık Kanunu'nun 11/3 maddesi olan 14.02.2020 tarihli

sinde 11.06.1987 tarihinde yapılan değişiklikle ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 28.11.2006 tarihli Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik (SSBİY) ile düzenlenmiştir. 7397 sayılı Kanun'un ek 2. maddesinde doğrudan sigortacının aydınlatma yükümlülüğünden söz edilmemekte sadece sigortacının davranışlarının sınırı çizilmektedir. 28.11.2006 tarihli SSBİY'nin yürürlüğe girmesinden hemen sonra 7397 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak Sigortacılık Kanunu kabul edilmiş; daha sonra Sigortacılık Kanunu'nun "sigorta sözleşmeleri" başlığını taşıyan 11/3 maddesine dayanılarak Hazine Müsteşarlığı tarafından 28.11.2006 tarihli SSBİY ile aynı içeriğe sahip 28.10.2007 tarihli SSBİY hazırlanmış ve bu yeni Yönetmelik ile 28.11.2006 tarihli SSBİY yürürlükten kaldırılmıştır.

⁴³ RG: 28.10.2007 - 26684.

SSBİY⁴⁴ yürürlüğe girmiş ve Sigortacılık Kanunu'nun 11/3 maddesine dayanılarak çıkarılan 28.10.2007 tarihli SSBİY yürürlükten kaldırılmıştır.

TTK'de sigortacının aydınlatma yükümlülüğü düzenlenirken, tasarının hazırlandığı sırada yürürlükte olan reform öncesi Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu (VVGaF) §5a ve Alman Sigorta Denetleme Kanunu (VAGaF) §10a düzenlemelerinin dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Alman sigorta hukukunda VVGaF §5a ile sigorta ettirene itiraz hakkı tanınmasının amacı genel hükümler gereğince sözleşme kapsamına girmeyen genel işlem koşullarının sözleşme kapsamına girmesi hususunun sigorta ettirenin iradesine bağlanmasıdır. Bu kapsamda sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl etmesi hâlinde VVGaF §5a ile öngörülen sözleşmenin yapılmasına itiraz hakkı, Türk hukukunda da sigorta ettirene bir hak olarak tanınmıştır.⁴⁵ Türk hukukunda “sözleşmenin yapılmasına itiraz” diye bir kurum olmadığı gibi “itiraz” kavramı da sigorta hukukuna yabancı bir kavram olduğundan TTK'nin 1423/2 maddesinde sigorta ettirene tanınan itiraz hakkı ile neyin kastedildiği ve neyin amaçlandığı belirsiz bir hâl almış; bu husus Türk hukukunda tartışmalara neden olmuştur.⁴⁶ “İtiraz” kavramının hukuki niteliğinin belirlenmesi her şeyden önce sigorta ettirenin bu hakkını kullanmaması hâlinde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmiş sayılıp sayılmayacağı noktasında önem arz etmektedir.

Genel işlem koşulları Türk hukukunda Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 20 ilâ 25. maddeleri arasında, BGB'nin “Borç İlişkileri Hukuku” başlığı bölümünde yer alan “Borç İlişkilerinin İçeriğinin Genel İşlem Koşullarıyla Düzenlenmesi” başlığı al-

tındaki on madde (BGB §§305, 305a, 305b, 305c, 306, 307, 308, 309, 310) mehz alınarak yasal bir zemine kavuşmuştur.⁴⁷ Genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi ise TBK'nın 21. maddesinde düzenlenmiştir. TBK'nin 21/1 maddesi; “*Karşı tarafın menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşmenin kapsamına girmesi, sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa, bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi verip, bunların içeriğini öğrenme olanağı sağlamasına ve karşı tarafın da bu koşulları kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde, genel işlem koşulları yazılmamış sayılır.*” şeklinde düzenleme içermektedir. Bu durumda genel işlem koşullarının sözleşme kapsamına girebilmesi; sözleşmeyi hazırlayan tarafın bu şartların varlığı konusunda karşı tarafı açıkça bilgilendirmiş olmasına, bu şartların içeriğini öğrenme fırsatı tanınmasına ve karşı tarafın bu koşulları kabul etmesine bağlanmıştır; aksi hâlde bu şartlar yazılmamış sayılacaktır.⁴⁸ Genel işlem koşullarının kullanılacağı konusundaki gerekli bilgilendirmenin yapılması kural olarak sözleşme öncesinde sözlü veya yazılı olarak yerine getirilmelidir.⁴⁹

Sigorta sözleşmesinin kurulması için bir şekil şartı öngörülmediğinden sigorta sözleşmeleri, Türk sigorta uygulamasında genellikle sözlü olarak yapılmakta; daha sonra sigortacı (veya acentesi) tarafından düzenlenen sigorta poliçesi sigorta ettirene verilmektedir.⁵⁰ Sigortacının poliçe verme yükümlülüğünün düzenlendiği TTK'nin 1424/1 maddesi gereğince sigorta sözleşmesi sigortacının kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmi dört saat, diğer hâllerde on beş gün içinde, yetkililerce imzalanmış bir poliçenin sigorta ettirene verilmesi gerekmektedir. Görüldüğü üzere sigorta poliçesi esasında sözleşmenin kurulmasından sonra sigortacı tarafından tek taraflı olarak düzenlenen ve düzenleyenin imzasını

⁴⁴ RG: 14.02.2020-31039.

⁴⁵ Alman hukukunda reform öncesi VVG §5a ile düzenlenen itiraz hakkının hukuki niteliği için bkz. **Dörner**, Heinrich & **Hoffmann**, Stefan (1996), 'Der Abschluß von Versicherungsverträgen nach §5a VVG' NJW, C: 3, s. 155; **Döhmer**, Tronje (1997), 'Die Fiktio-nendes §5a VVG; zfs, C: 3, s. 281 vd; **Lorenz**, Egon (1995), 'Zum Abschluß eines Versicherungsvertrags nach §5a VVG' VersR, C: 3, s. 616; **von Ferber**, Karl-Georg & **Rosowski**, Oliver (2018), 'Die Widerspruchsmöglichkeit bei Lebens und Rentenversicherungsverträgen aus den Jahren 1195 bis 2007' VuR, C: 2, s. 90.

⁴⁶ Sigorta ettirene tanınan itiraz hakkının hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar için bkz. **Er**, Sefa (2022), 'Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Etmesi Hâlinde Sigorta Ettirenin İtiraz Hakkı' Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 3, C: 26, s. 507 vd.

⁴⁷ **Aydoğdu**, Murat (2018) Genel İşlem Koşulları Şerhi, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 2.

⁴⁸ **Atamer**, M. Yeşim, 'Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi-TKHK m.6 ve TTK m.55, f.1(f) ile Karşılaştırmalı Olarak', 2012, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 28; **Aydoğdu**, s. 155.

⁴⁹ **Çınar**, Ömer (2009) Tüketici Hukukunda Haksız Şartlar, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 70; **Atamer**, s. 29.

⁵⁰ **Memiş**, Tekin (2016) Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 139; **Ünan**, s. 245; **Yazıcıoğlu** & **Şeker Ögüz**, s. 138.

taşıyan, ayrıca sözleşmenin yazılı şartlarla yapıldığını ispat eden bir belge niteliğindedir. Dolayısıyla sigorta sözleşmelerinde genel işlem koşullarının (sigorta genel ve özel şartlarının) poliçe ile birlikte sigorta ettirene verilmesi genel işlem koşullarının sözleşme kapsamına girmesini sağlamayacaktır (TBK m.21).⁵¹ Bu husus kanun koyucu tarafından sigorta sözleşmeleri için de kabul edilmektedir ki TTK'nin 1423/2 maddesinde sigorta ettirenin on dört gün içinde itiraz hakkını kullanmaması hâlinde sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacağı belirtilerek poliçede yazılı şartların itiraz hakkının kullanılacağı sürede sözleşme kapsamına girmediği ifade edilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla hem Alman hukukunda hem de Türk hukukunda poliçenin sözleşme kurulduktan sonra sigorta ettirene verildiği gözetilerek TTK'nin 1423/2 maddesi ile genel hükümlerden (TBK m.21) ayrı olarak sigorta sözleşmelerine özgü istisna bir düzenleme yapılmıştır.

Kanaatimizce TTK'nin 1423/2 maddesi, maddenin lafzı ve mehzaz VVGaF §5a gözetildiğinde, genel işlem koşullarının yürürlük denetimine ilişkin TBK'nin 21. maddesi karşısında özel hüküm niteliğindedir.⁵² Bu itibarla sigorta sözleşmelerindeki

itiraz hakkı da genel hükümler gereğince sözleşme kapsamına giremeyen genel işlem koşullarından hangilerinin sözleşme kapsamına gireceği, hangilerinin yazılmamış sayılacağı hususunda sigorta ettirene tanınan bir hak olarak kabul edilmelidir.⁵³ Dolayısıyla sigorta ettiren sözleşmenin bu şekilde yapılmasına poliçenin kendisine verilmesinden itibaren on dört gün içinde itiraz ederse genel işlem koşulları sözleşme kapsamına girmeyecek; sözleşme ya poliçede yazılı şartlarla yapılmamış olacak ya da poliçede yazılı şartların itiraza uğramayanları ile yapılmış olacaktır.⁵⁴ Buna karşılık sigorta ettiren on dört gün içinde itiraz hakkını kullanmaz ise genel işlem koşulları o zaman sözleşme kapsamına girecek ve sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacaktır.⁵⁵

Sigorta ettirenin on dört gün içerisinde itiraz hakkını kullanmaması hâlinde sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacağı şeklindeki düzenleme, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiği varsayımını ortaya çıkarmamalıdır.⁵⁶ Zira sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanmaması durumunda sadece genel işlem koşullarının TBK'nin 21. maddesi gereğince sözleşme kapsamına girmesi için gerekli olan bilgilendirmenin yerine getirildiği varsayılmakta; aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmiş olduğu varsayımı öngörülmemektedir. Eğer itiraz hakkının kullanılmaması durumunda aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiği varsayılmış olsaydı bu husus kanun koyucu tarafından tartışmaya mahal bırakılmayacak şekilde özellikle düzenlenirdi.⁵⁷ Başka bir deyişle TTK'nin 1423/2

⁵¹ Kanaatimizce sigorta özel şartlarının yanı sıra sigorta genel şartları da genel işlem koşulu niteliğindedir. Zira genel işlem koşulunun varlığı için TBK'nin 20. maddesinde belirtilen unsurların bulunması yeterli olup, sigorta genel şartlarının devlet tarafından düzenlenmesi ve onaylanması ile Resmi Gazete'de yayımlanması bu şartları genel işlem koşulu olmaktan çıkarmaz. Aynı yönde Bkz. **Ünan**, Samim & **Atamer**, Yeşim, 'Control of General and Special Conditions of Insurance Under Turkish Law with Special Regard to the Transparency Requirement': Wandt, Manfred & **Ünan**, Samim (Editörler) (2012) Transparency in Insurance Law, 1. Baskı, İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği, s. 69; **Bahtiyar**, Mehmet (1997), 'Sigorta Poliçesi Genel Koşulları' Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, S: 2, C: 19, s. 92; **Ünan**, s. 228; **Ayhan & Çağlar & Özdamar**, s. 52; **Atamer**, s. 15; **Yazıcıoğlu & Şeker Ögüz**, s. 14; **Kabukçuoğlu Özer**, Fatma Dilek (2012) Sigortacılık Kanunu Şerhi, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 154; Buna karşılık öğretide bir görüş; sigorta genel şartlarının devlet tarafından düzenlenmesini ve onaylanmasını, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesini, bu şartların sözleşmenin her iki tarafı bakımından da bağlayıcı olmasını, ayrıca sigorta genel şartları kullanmamanın yaptırıma tabi olmasını ileri sürerek sigorta genel şartlarının TBK'nin 20. maddesi anlamında genel işlem koşulu olduğunu kabul etmemektedir. Bkz. **Gökyar Çınar**, Senem (2021) Sigorta Hukukunda Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 43; **Yeşilova Aras**, Ecehan (2015), 'Sigorta Sözleşmelerinde Genel İşlem Şartlarının Kullanılması' İzmir Barosu Dergisi, S: 3, s. 466; **Memiş**, s. 32-40; **Aydoğdu**, s. 78-79.

⁵² Öğretide **MEMİŞ**, poliçe üzerinde yer alan sigorta özel şartlarının genel işlem koşulu olduğunu, ancak yürürlük denetimi

bakımından TTK'nin 1423/2 maddesinin TBK'nin 21. maddesine istisna getirdiğini belirtmektedir. Bkz. **Memiş**, s. 144; Alman hukukunda da mehzaz VVGaF §5a düzenlemesinin BGB §305 karşısında sigorta sözleşmelerine yönelik özel hüküm niteliğinin bulunduğu belirtilmektedir. Bkz. **Lorenz**, s. 620; **Dörner & Hoffmann**, s. 154; **von Ferber & Rosowski**, s. 96.

⁵³ **Er**, s. 534.

⁵⁴ **Er**, s. 541.

⁵⁵ Buna karşılık sigorta ettirenin itiraz etmemesi genel işlem koşullarının yürürlük denetiminin aşılmasını sağlayacak ise de genel işlem koşullarının yorum ve içerik denetiminden muaf olmasını sağlamayacaktır. Bkz. **Memiş**, s. 145.

⁵⁶ **Er**, s. 551.

⁵⁷ **Yazıcıoğlu**, Emine (2010) Sigorta Araçları Hukuku 1, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha, s. 178. Yazar, TTK'nin 1423/2 maddesinin "sigorta ettiren on dört gün içinde itiraz etmemesi hâlinde, ge-

maddesinde sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına on dört gün içerisinde itiraz etmemesi hâlinde; sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacağı değil, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılacağı çok açık bir şekilde belirtilirdi.

Dolayısıyla sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün ihlali hâlinde, sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanıp kullanmamasından bağımsız olarak, sigorta ettirenin genel hükümlerden (culpa in contrahendo) kaynaklanan haklarını kullanabileceği kabul edilmelidir. Gerçekten de sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi ve bu nedenle sigorta ettirenin bir zararının doğması hâlinde sigortacının sorumluluğunun “culpa in contrahendo sorumluluğu” kapsamında değerlendirilmesi gerekir.⁵⁸ Culpa in contrahendo sorumluluğu, sözleşmenin kurulmasından önceki safhada taraflardan birinin, diğer tarafa veya onun koruma alanında bulunan kişilere aralarında oluşan özel bağlantı sonucu ortaya çıkan ve dürüstlük kuralından kaynaklanan güven ilişkisine aykırı davranarak vermiş olduğu zarardan sözleşme hükümlerinin kıyasen uygulanması sonucunda sorumlu olmasını ifade etmektedir.⁵⁹ Bu kapsamda sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü ihlali hâlinde, sigorta ettirenin iradesi etkilenmiş ve bir zararı oluşmuşsa bu zararını culpa in contrahendo sorumluluğu kapsamında talep etmesi ve sözleşmeyi feshetmesi mümkündür. Bu husus denetim makamı tarafından da kabul edilmektedir ki SSBİY'nin 7. maddesinde sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi hâlinde sigorta ettirene tanınan haklar arasında itiraz hakkına yer verilmemiş, sigorta ettirenin tazminat ve fesih hakkının bulunduğu özellikle ortaya konulmuştur.

rektiği şekilde aydınlatılmış sayılacağı yönünde karine doğacağı” şeklinde değiştirilmesi gerektiğini, zira sözleşme herhâlde poliçede yazılmış şartlarla kurulmuş olacağından bu hususun aydınlatma açıklamasının verilip verilmemesine bağlanmaması gerektiği belirtmektedir.

⁵⁸ Langheid & Wandt & Armbrüster, VVG §7, Rn. 118; Demircioğlu, s. 178; Ünan, s. 238; Aydınli, s. 77.

⁵⁹ Baygın, Cem (2000), ‘Culpa in Contrahendo Sorumluluğu ve Amerikan Hukukundaki Uygulaması’ Atatürk Üniversitesi Erzurum Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 1-2, C: 4, s. 346; Kocayusufpaşaoğlu, Necip (2017) Borçlar Hukuku Genel Bölüm Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 9; Eren, s. 41; Kırcı, 159; Demircioğlu, s. 174; Tekinay & Akman & Burcuoğlu & Altop, s. 976.

III. SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN SİGORTA ETTİRENİN BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE ETKİSİ

A. GENEL OLARAK

Sigorta sözleşmelerinde sözleşme öncesi sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü birbirine bağımlı olarak var olan ve birinin varlığı diğerinin de varlığını gerektiren bir özellik göstermektedir. Hatta sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamını sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü çerçevesinde verdiği bilgiler oluştururken sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün kapsamını da sigortacının aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde yaptığı uyarılar ve verdiği bilgiler oluşturmaktadır. Başka bir deyişle tarafların aydınlatma ve beyan yükümlülüklerinin kapsamı, birbirlerine vermiş oldukları bilgiler ve yapmış oldukları uyarılar çerçevesinde şekillenmektedir. Dolayısıyla sigortacının aydınlatma yükümlülüğü ile sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü birbirinden ayrı ve bağımsız olarak değerlendirmek mümkün değildir.⁶⁰ Hatta uygulamada da genellikle, beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğinden bahisle sigortacı tarafından tazminat ödemesinin yapılmadığı durumlarda, sigorta ettiren tarafından kendisinin beyan yükümlülüğü hususunda uyarılmadığı ve sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal ettiği ileri sürülmektedir.⁶¹

⁶⁰ Erbaş Açıknel, Aslihan (2021), ‘Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlaline İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nda ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Prensipleri’nde Yer Alan Düzenlemeler Açısından Değerlendirilmesi’ İstanbul Hukuk Mecmuası, S: 3, C: 79, s. 885; Rüffer, Wilfried & Halbach, Dirk & Schimikowski, Peter & Bearbeiter (2020) Versicherungsvertragsgesetz, 4. Baskı, Nomos, (Rüffer & Halbach & Schimikowski & Schimikowski, VVG §19, Rn. 70).

⁶¹ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, T: 25.11.2019, E: 2017/554, K: 2019/11035; “... kredinin kullanılmasından önce murise Dicle Üniversitesi Hastanesi Beyin Cerrahi Kliniğinde mide CA tanısı konarak tedavisinin başlandığı, kredi kullanım esnasında da tedavinin devam ettiği, ölümünün de kanser hastalığı sebebiyle gerçekleştiği, murisin kredi kullanım esnasında bu hususta bilgilendirildiği, bilgilendirme formunun dosyada mevcut olduğu...”
Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, T: 08.05.2019, E: 2016/3452, K: 2019/5680; “... Dosya kapsamından, davalı sigorta şirketi tarafından düzenlenmiş davacılar murisinin imzasının yer aldığı poliçede murise kalp rahatsızlığı dâhil belirtilen hastalık ve rahatsızlıklarının olup olmadığının açıkça sorulduğu, sigortalı murisin bu soruya cevabının poliçede HAYIR olarak yazıldığı ve kalp hastalığını bildirmedeği, yine davalı sigorta şirketi tarafından düzenlenmiş bilgilendirme formunda beyan yükümlülüğü ile ilgili açıklamalar yer almakla birlikte davacılar murisinin bu formda da imzasının yer aldığı...”

Sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğü ile sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü birbirini içine geçmiş durumda olsa da öncelikle sigortacı tarafından aydınlatma yükümlülüğü kapsamında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarılması gerekmektedir.⁶² Gerçekten de sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi ifa etmesi için sigorta ettirenin sadece sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün varlığı hakkında uyarılması yeterli olmayıp beyan yükümlülüğünün ihlâlinin sonuçları hakkında da sigorta ettirenin genel olarak uyarılması gereklidir.⁶³ Ayrıca beyan yükümlülüğünün hangi hususları kapsadığı ve hangi hususların beyan edilmesinin “önemli husus” olduğu sigorta ettirene bildirilmelidir.⁶⁴ Bu durum dürüstlük kuralının bir gereği olarak sigortacının sahip olduğu güvenilir kişi sıfatının da bir sonucudur. Sadece beyan yükümlülüğüne ilişkin Kanun maddelerinin sigorta ettirene sunulması aydınlatma yükümlülüğünün gereği gibi ifa edildiği anlamına gelmemeli; sigortacı sigorta ettirenin anlayacağı şekilde net olarak açıklama yapmalıdır.

TTK Tasarısının sigorta hukukuna ilişkin kitabının hazırlanmasında VVGaF ana kaynak olarak kabul edilmiştir.⁶⁵ TTK Tasarısının tamamlanmasından sonra ise ana kaynak olarak kabul edilen VVGaF yürürlükten kaldırılarak reform niteliğinde değişiklikler içeren VVG yürürlüğe girmiştir. TTK, 01.07.2012 tarihinde VVG, ise 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasına rağmen Tasarının görüşmelerinde VVG dikkate alınmamış; özellikle sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin hükümlerde Türk hukuku ile Alman hukuku arasında önemli farklılıklar meydana gelmiştir. Bu farklılardan birisi de sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile sigortacının ay-

dınlatma yükümlülüğü arasındaki ilişkinin Alman hukukunda özel olarak düzenlenmesine rağmen bu hususun Türk hukukunda yer almasıdır.

B. ALMAN HUKUKUNDA DURUM

Alman hukukunda Avrupa Birliği Direktifleri gözetilerek kabul edilen ve 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe giren VVG ile sigorta sözleşmesinde tarafların aydınlatma yükümlülükleri ve sonuçları özellikle düzenlenmiştir. VVG §6 ile sigortacının danışmanlık yapma yükümlülüğü düzenlenirken; VVG §59-68’de ise sigorta aracılarının danışmanlık yapma ve belgelendirme yükümlülüklerine özel olarak yer verilmiştir.⁶⁶ Bununla birlikte sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü VVG §7 ile düzenlenmiştir. Bu kapsamda ayrıca Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik (VVG-InfoV) çıkarılmış; böylece tüm sigorta türleri için bilgilendirme yükümlülüğünün kapsamı VVG §7 ve VVG-InfoV’de özetlenmiştir.⁶⁷ Daha sonra yürürlüğe giren Avrupa Birliği Direktifleri (özellikle 2016/97/EC sayılı Direktif) doğrultusunda VVG §6’dan sonra gelmek üzere danışmanlık yapma yükümlülüğünün ayrıntılarının düzenlendiği §6a; VVG §7’den sonra gelmek üzere çapraz satışlara ilişkin bilgilendirmeyi düzenleyen §7a; yatırım ürünlerine ilişkin bilgilendirmeyi düzenleyen §7b ve §7c; grup sigortalarına ilişkin bilgilendirmeyi düzenleyen §7d eklenmiştir.

Alman hukuku bakımından VVG §7 gereğince sözleşme kurulmadan önce sigortacı, sigorta ettireni metin biçiminde (textform) ve kullanılan iletişim araçlarına uygun bir şekilde açık ve anlaşılır bir hâlde bilgilendirmelidir.⁶⁸ Ayrıca VVG §7/2 gereğince çıkarılan VVG-InfoV §4’te sigorta ettiren tüketici ise sigortacının sigorta ettirene sözleşmeyle ilgili en önemli bilgilerin ayrı bir “ürün bilgi formu” içinde verilmesi gerektiği, ürün bilgi formunun içeriğinin ve formatının Avrupa Birliği’nin 2017/1469 sayılı Komisyon Uygulama Tüzüğü’ne uygun olarak hazırlanacağı düzenlenmiştir.⁶⁹ Öte yandan Avrupa Bir-

⁶² Langheid & Wandt & Langheid, VVG §19, Rn. 156; Aksi yönde bkz. Yavaş, Mahmut (2019) Kara Taşıtları Sigortaları, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 292. Yazar, beyan yükümlülüğünün zaman bakımından aydınlatma yükümlülüğünden önce yerine getirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yazarın bu görüşüne katılmak mümkün değildir; zira sigorta ettiren neyi beyan edeceğini ve bunun ihlâlinin sonuçlarını bilmeden yerine getirdiği beyan yükümlülüğünün bir tarafı her zaman eksik kalacaktır.

⁶³ Aydın, s. 56.

⁶⁴ Aydın, s. 56.

⁶⁵ Bkz. TTK Genel Gerekeç No. 204, <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0324.pdf>, s.e.t. 01.09.2022.

⁶⁶ Detaylı bilgi Bkz. Prölss, Erich & Martin, Anton & Bearbeiter (2021) Versicherungsvertragsgesetz, 31. Baskı, C.H.Beck, (Prölss & Martin & Rudy, VVG §6, Rn. 1).

⁶⁷ Langheid & Wandt & Armbrüster, VVG §7, Rn. 4.

⁶⁸ Prölss & Martin & Rudy, VVG §7, Rn. 6.

⁶⁹ 2016/97/EC sayılı Direktif’in 20/9 maddesine dayanılarak sigorta ürünü bilgi belgesi için standart bir sunum formatı belirle-

liği'nin 1286/2014 sayılı Tüzüğü gereğince yatırıma dönük sigorta ürünüyle ilgili temel bilgiler belgesi hazırlanacak olması dolayısıyla tekrarı önlemek için yatırıma dönük sigorta ürünleri ürün bilgi formu kapsamında dışında bırakılmıştır.⁷⁰ Ürün bilgi formu ile sigorta ettirenin, kısa ve anlaşılır bir format kullanılarak sözleşmenin temel özelliklerine genel bir bakış elde etmesi, sözleşmede yer alan hak ve yükümlülükleri hızlı bir şekilde görmesi amaçlanmaktadır.⁷¹ Zira sigorta genel şartları ve diğer genel işlem koşulları genellikle sigorta ettiren tarafından okunmadığından ürün bilgi formu, bunlarda yer alan ve dikkat edilmesi gereken hususları içererek genel bir bakış açısı sağlamaktadır.⁷² Ürün bilgi formu, sigorta genel şartlarının veya poliçenin bir parçası olmadığı gibi burada yer alan bilgiler de sözleşmenin içeriği değil, içeriği hakkında verilen özet bilgidir.⁷³ Bu nedenle ürün bilgi formunda sadece tüketicinin bakış açısına göre karar verme anında uygun ürünün seçimine yönelik karşılaştırma ve karar vermeyi kolaylaştıracak bilgiler yer almaktadır.⁷⁴ Aşırı bilgi içeren ürün

bilgi formları VVG-InfoV'yi ihlâl eder ve ürün bilgi formunda yer alan bilgileri esasa indiremeyen sigortacı bilgilendirme yükümlülüğünü ihlâl etmiş olur.⁷⁵

Alman hukukunda sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlâl etmesi durumunda sigortacının sahip olacağı haklar VVG §§19-21 arasında düzenlenmiş; bu kapsamda sigortacının sözleşmeden dönme, sözleşmeyi fesih ve sözleşmenin uyarlanmasını isteme hakkı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü hile ile ihlâl ettiği durumlarda sigortacının genel hükümler kapsamında sözleşmeyi iptal etme hakkı da bulunmaktadır (VVG §22). Reform öncesi dönemde olduğu gibi reform sonrası dönemde de sigortacı tarafından bu hakların kullanılması ve hukuki sonuçları; sigorta ettirenin kusurlu olup olmamasına, sözleşmenin uyarlanarak ayakta kalıp kalmamasına ve illiyet bağının bulunup bulunmamasına göre farklılık arz etmektedir. Bununla birlikte VVG §19/5 gereğince sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlâlî hâlinde sigortacının kendisine tanınan, sözleşmenin iptali dışındaki haklarını kullanabilmesi için öncelikle sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında metin biçiminde bilgilendirmiş olması gerekmektedir.⁷⁶ Reform öncesi VVGaF'de olmayan bu düzenleme sigorta ettirenleri korumak amacıyla getirilmiştir.

Alman hukukunda sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ve sonuçları hakkında bilgilendirilmesinin, sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü yerine getirilmeden önce ve ayrı bir yazılı belge ile (metin biçiminde) yapılması gerekmektedir.⁷⁷ Başka bir deyişle sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ve sonuçları

mek amacıyla 11.08.2017 tarihli ve 2017/1469 sayılı Komisyon Uygulama Tüzüğü çıkarılmıştır. Anılan Tüzük gereğince sigorta ürün bilgi belgesinde sigorta ettirene hayat dışı sigorta ürününe ilişkin sözleşme öncesi ve sözleşmeye dayalı eksiksiz bilgilerin verildiği açıkça belirtmeli ve bu beyan, hayat dışı sigorta ürününün üreticisinin adının hemen altında yer almalıdır (m.2). Sigorta ürün bilgi belgesi yazdırıldığında iki A4 sayfası biçiminde düzenlenmeli, daha fazla alana ihtiyaç duyulması hâlinde en fazla üç A4 sayfası olarak hazırlanmalıdır (m.3). Sigorta ürün bilgi belgesi, sigorta ettirenin bu belgenin içeriğini anlamasını kolaylaştıracak şekilde sade bir dille hazırlanmalı ve sigorta ettirenin bilinçli bir karar vermesi için ihtiyaç duyduğu temel bilgilere odaklanılmalıdır. Özellikle teknik sigorta terimlerinin kullanılmasından kaçınılmalıdır (m.5). Bkz. **Pröls & Martin & Rudy**, VVG-InfoV §4, Rn. 1.

⁷⁰ Avrupa Birliği hukukunda öncelikle Avrupa Birliğinin İşleyişine İlişkin Antlaşma ve özellikle Antlaşmanın 114. maddesine dayanılarak 26.11.2014 tarihli ve 1286/2014 sayılı Yatırıma Dönük Bireysel Ürünler ve Sigorta Ürünlerine İlişkin Temel Bilgiler Belgesi Hakkında AB Tüzüğü (PRIIPs) kabul edilerek; yatırıma dönük sigorta ürünlerinde yatırımcıların temel özellikleri ve riskleri anlamalarını ve karşılaştırmalarını sağlamak için PRIIP üreticileri tarafından hazırlanacak "temel bilgiler belgesi"nin formatı ve içeriği ile yatırımcılara temel bilgiler belgesinin sağlanması hakkında tek tip kurallar koyma amaçlanmıştır (m.1). Bkz. **Langheid & Rixecker**, VVG-InfoV §4, Rn. 11.

⁷¹ **Langheid & Wandt & Armbrüster**, VVG-InfoV §4, Rn. 2; **Beckmann & Matusche-Beckmann & Schwintowski**, §18, Rn. 116.

⁷² **Langheid & Wandt & Armbrüster**, VVG-InfoV §4, Rn. 2.

⁷³ **Langheid & Wandt & Armbrüster**, VVG-InfoV §4, Rn. 3.

⁷⁴ **Beckmann & Matusche-Beckmann & Schwintowski**, §18, Rn. 116.

⁷⁵ **Beckmann & Matusche-Beckmann & Schwintowski**, §18, Rn. 123.

⁷⁶ **Langheid & Wandt & Langheid**, VVG §19, Rn. 160.

⁷⁷ **Langheid & Wandt & Langheid**, VVG §19, Rn. 159; **Rüffer & Halbach & Schimikowski & Schimikowski**, VVG §19, Rn. 75. Yazar, sigortacının sigorta ettireni beyan yükümlülüğü hakkında bilgilendirmesinin zamanının kanunda belirtilmediğini, bu bilgilendirmenin soru listesi cevaplanmadan önce yerine getirilmesi gerektiğini, soru listesi sigortacıya teslim edilmemişse sigorta ettirenin cevaplarını kontrol etme ve düzeltme imkânı olduğundan bu aşamada yapılan bilgilendirmenin de süresinde olduğunun kabul edilebileceğini, ancak soru listesinin sigortacıya verilmesinde sonra yapılan bilgilendirmenin artık bir anlamının olmadığını, sigortacı sigorta ettirenin beyanını sunmasından sonra tekrar soru sorarsa tekrar bilgilendirme yükümlülüğü altında olduğunu belirtmektedir.

hakkında bilgilendirilmesi VVG §7 kapsamından hariç olarak özellikle ayrı bir yazılı belge ile (metin biçiminde) yerine getirilmelidir. Dolayısıyla Alman hukukunda bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmesinde kullanılan ürün bilgi formunun içeriğinde, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ve sonuçları hakkında uyarı yer almamaktadır. O hâlde Alman hukukunda, reform sonrası beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde liste usulü benimsendiği⁷⁸ için, sigortacının sigorta ettireni beyan edecek hususlar yönünden metin biçiminde sorular sormuş olması ve beyan yükümlülüğünün ihlâlinin sonuçları hakkında metin biçiminde bilgilendirmiş olması gerekmektedir.⁷⁹ Öte yandan sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ve sonuçları hakkındaki uyarının ürün bilgi formu haricinde sigortacı tarafından verilecek soru listesinde de fark edilebilecek şekilde yazılması şartıyla yapılabileceği Alman öğretisinde kabul edilmektedir.⁸⁰ Görüldüğü üzere Alman hukukunda sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü arasında sıkı bir bağ kurularak, beyan yükümlülüğünün ihlâli hâlinde sigortacının haklarını kullanması bu hususta sigorta ettirenin ayrı bir yazılı belge ile bilgilendirilmesine bağlanmıştır.⁸¹

C. TÜRK HUKUKUNDAKİ DURUM

Sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı TTK'nin 1423/1 maddesinde, sigortacı

⁷⁸ Reform öncesi VVGaF ile beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde hem "beyan usulüne dayalı karma usul" hem de "liste usulüne dayalı karma usul" benimsenmekteydi. Reform sonrası ise VVG ile sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde sadece "liste usulü" benimsenmiş ve böylece karma usul terk edilmiştir. Dolayısıyla listede olmayan sorulara ilişkin hususların beyan edilmemesine dayanarak sigortacı tarafından VVG §19'da belirtilen haklar kullanılamamaktadır.

⁷⁹ Langheid & Wandt & Langheid, VVG §19, Rn. 160.

⁸⁰ Rüffer & Halbach & Schimikowski & Schimikowski, VVG §19, Rn. 74; Langheid & Wandt & Langheid, VVG §19, Rn. 160-165. Yazar, sigorta ettirenin VVG ile birlikte çok fazla hususta bilgilendirildiği gözetildiğinde sigortacının beyan yükümlülüğü hususunda sigorta ettireni bilgilendirmesinin ayrı bir belge ile yapılmasının diğer bilgilendirme belgeleri arasında kaybolmasını engelleyeceğini, bu bilgilendirmenin soru listesinin hemen yanında dikkat çekecek şekilde yer almasının fark edilme ve okunma olasılığını artıracığını, zira sigortacı soru listesini metin biçiminde sigorta ettirene vermek zorunda olduğundan bilgilendirmenin burada yer almasının amaca uygun ve mantıklı olduğunu belirtmektedir.

⁸¹ Erbaş Açıkl, s. 885-886.

ve acentesi, "kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir" şeklinde ifade edilmiştir. Anılan madde gereğince sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı, "kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgiler" olarak belirtilmiştir.⁸² Bununla birlikte SSBİY'nin 5/4 maddesinde aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı biraz daha somutlaştırılarak "sigortacı, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorundadır." şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı belirlenirken dürüstlük kuralı çerçevesinde hareket edileceği özellikle belirtilmiş ve sigortacının hem teknik anlamda hem de yapılmak istenen sözleşme hakkında bilgi vermesi zorunlu tutulmuştur.⁸³ Dolayısıyla özel olarak belirtilmese de sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarılması da bulunmaktadır.⁸⁴

TTK'nin 1423/3 maddesinde "Hazine Müsteşarlığı, çeşitli ülkelerin ve özellikle Avrupa Birliğinin düzenlemelerini dikkate alarak, tüketiciyi aydınlatma açıklamasının şeklini ve içeriğini belirler."

⁸² Esasında aydınlatma yükümlülüğünün kapsamının bu kadar geniş tutulması, asıl önem arz eden bilgiler konusunda sigorta ettirene açıklama yapılmasını ve onun uyarılmasını zorlaştıracağı gibi sigorta şirketlerinin de ağır bir yük altına girmesine neden olacaktır. Bu itibarla aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilirken, sigorta ettirenin durumu da gözetilerek dürüstlük kuralı çerçevesinde, kurulacak sözleşmeyle ilgili bazı bilgiler genel olarak verilirken, önem arz eden bazı bilgiler de sigorta ettirenin dikkati çekilmek suretiyle gerekli açıklamalar yapılarak verilmelidir. Zira kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgilerin detaylı olarak sigorta ettirene verilmesi aşırı bilgilendirme niteliğinde olup sigorta ettirenin bu bilgileri değerlendirmesini güçleştirecek, hatta aydınlatma yükümlülüğünün ihlâline sebep olacaktır. Bu nedenle gerek Türk hukukunda gerekse mukayeseli hukukta aydınlatma yükümlülüğünün asgari hususları içeren bilgilendirme metni yardımıyla ifa edilebileceği düzenlenmiştir.

⁸³ Özdamar, s. 202.

⁸⁴ Ağsakal, s. 188.

hükmü yer almaktadır. Bu kapsamda SEDDK tarafından çıkarılan SSBİY ile bilgilendirme yükümlülüğünün bilgilendirme metni aracılığıyla yerine getirileceği belirtilerek bilgilendirme metninde yer alması gereken asgari hususlar belirlenmiştir. SSBİY'nin 8. maddesinde bilgilendirme metninde yer alacak asgari hususlar tek tek sayılmış (m.8/1), ayrıca Bakanlığın bilgilendirme metninin kapsam ve içeriğini belirlemeye yetkili olduğu (m.8/3) belirtilmiştir.⁸⁵ Buna göre SSBİY çerçevesinde düzenlenecek bilgilendirme metni, asgari olarak, “sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgileri”; “akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarıları”; “sözleşme ile verilen teminatları”; “sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetleri, rizikoları veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgileri”; “tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kurallarını”; “şikâyet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgileri”; “Bakanlıkça talep edilecek diğer bilgi ve belgeleri” içermelidir. Bu kapsamda bilgilendirme metninde “akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarılar” kısmında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarı da yer almalıdır.

Öte yandan 19.02.2008 tarihli ve 2008/7 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge ile sadece mal ve hayat sigortaları için genel bir şablon hâlinde “Hayat Sigortaları Bilgilendirme Formu” ve “Mal Sigortaları Bilgilendirme Formu” olmak üzere iki ayrı bilgilendirme metni düzenlenmiştir. Sigorta şirketleri tarafından 01.07.2022 tarihine kadar kullanılan bu bilgilendirme metinlerinde sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarı da yer almaktadır.⁸⁶ Ancak SEDDK

tarafından çıkarılan ve 01.07.2022 tarihinde yürürlüğe giren 29.04.2022 tarihli ve 2022/14 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Genelge ile bilgilendirme metninin formatı ve asgari içeriği yeniden belirlenmiş;⁸⁷ Genelge ekinde yer alan örnek bilgilendirme metni formatında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarıya ve bilgilendirmeye yer verilmemiştir. Örnek bilgilendirme metni formatında “Sözleşme süresindeki yükümlülükler ve tazminata ilişkin genel bilgiler” bölümüne yer verilmiş ancak bu bölümde sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne ilişkin uyarılardan bahsedilmemiştir. Öte yandan örnek bilgilendirme metni formatının giriş bölümünde yer alan “Sözleşme akdedilmeden önce daha detaylı bilgi için teklifnâme veya xxx Genel Şartlarına bakınız. Ayrıca www.xxx.com.tr adresinden detaylı bilgiye ulaşabilirsiniz” şeklindeki bilgilendirme ile sigorta genel şartlarına atıf yapılmıştır. Ancak sigorta genel şartlarında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarılar yer almakta ise de bu bilgilendirme, sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü hususunda bilgilendirildiği şeklinde yorumlanamaz.

2022/14 sayılı Genelgenin ekinde yer alan örnek bilgilendirme metni formatı, taşıdığı özellikler (açık, sade, anlaşılır, göze hitap etme, dikkat çekme, şekillerin varlığı, iki sayfadan fazla olmaması) gözetildiğinde Alman hukukundaki ürün bilgi formunun aynen alınmış hâlidir. Yukarıda da belirtildiği üzere Alman hukukunda beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarı, ürün bilgi formundan ayrı olarak, metin biçiminde yapıldığından ürün bilgi formunda beyan yükümlülüğüne ilişkin uyarı yer

hâlleri ortaya çıkabilir” şeklinde uyarıya yer verilmiş; yine örnek hayat sigortaları bilgilendirme formunun “genel bilgiler” başlığı altında “sözleşme kurulmadan önce, teklifnamede yer alan sorulara doğru cevap verilmesi gereklidir. Bu yükümlülüğün ihlâli hâlinde sigortacının sözleşmeden cayma veya ek prim almak suretiyle sözleşmeye devam etme hakları saklıdır. Bu nedenle sözleşmenin her aşamasında sigortacıya eksik bilgi vermekten kaçınınız. Aksi takdirde, tazminat ödeme süresi uzayabilir, tazminatı eksik alma veya alamama hâlleri ortaya çıkabilir.” şeklinde bilgilendirmeye yer verilmiştir.

⁸⁵ Aynı düzenleme 28.10.2007 tarihli SSBİY'nin 8. maddesinde de yer almaktadır.

⁸⁶ SSBİY'de de sigortacının sigorta ettireni beyan yükümlülüğü hakkında uyarıda bulunacağına dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak 2008/7 sayılı Genelge'nin ekinde yer alan örnek mal sigortalarından kullanılacak bilgilendirme formunun “uyarılar” başlığı altında “sözleşmenin kurulması sırasında, sigorta süresince ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacıya eksik veya yanlış bilgi vermekten kaçınınız. Aksi takdirde, tazminat ödeme süresi uzayabilir, tazminatı eksik alma veya alamama

⁸⁷ 29.04.2022 tarihli ve 2022/14 sayılı Genelge'nin 10. maddesi ile; 2008/7 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge yürürlükten kaldırılmıştır.

almamaktadır. 2022/14 sayılı Genelgenin ekinde yer alan örnek bilgilendirme metni formatı hazırlanırken bu husus gözden kaçırılmış; 2008/7 sayılı Genelge ile düzenlenen önceki bilgilendirme metninde yer almasına rağmen yeni bilgilendirme metni formatında beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarıya yer verilmemiştir. Bu büyük bir eksiklik olup sigorta şirketleri tarafından, beyan yükümlülüğüne ilişkin uyarının formatta yer alması da, ivedilikle sigorta ettirenlere verilecek bilgilendirme metnine eklenmesi gerekmektedir.⁸⁸

Hemen belirtilmelidir ki sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlâli hâlinde sigortacının haklarının düzenlendiği TTK'nin 1439. maddesinde Alman hukukunun aksine sigortacının haklarını kullanabilmesi için sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında yazılı olarak bilgilendirmesi gerektiği yönünde bir düzenleme yer almamaktadır. Kanaatimizce TTK'nin 1423. maddesinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı sigorta sözleşmesine ilişkin "tüm bilgiler" olarak belirlenmiş ise de sigortacının haklarının düzenlendiği TTK'nin 1439. maddesinde sigortacının haklarının kullanılması, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığına ve ihlâlinin sonuçlarına ilişkin bilgilendirilmesine bağlanması daha yerinde olurdu.⁸⁹ Bu yönde bir düzenlemenin varlığı hem gerekli uyarıları alan sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyanlarını daha bilinçli ve daha dikkatli bir şekilde yerine getirmesine sebep olacak hem de sigortacının sigorta konusu hakkında gerekli bilgileri almasını ve sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesini sağlayacaktır.⁹⁰ Sigortacı, hangi hususların kendisi için "önemli husus" olduğu ve

bu hususların kendisine bildirilmesi gerektiği konusunda sigorta ettireni aydınlatmıyorsa sigorta ettirenin bildiği bir hususu bildirmesi gerektiğinin bilincinde olduğundan bahsedilemeyecektir.⁹¹

Bununla birlikte TTK'de anılan şekilde özel bir düzenleme yer alması da sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlâl etmesine sigortacı sebebiyet vermişse bazı durumlarda sigortacının haklarını tam olarak kullanması engellenmiştir. Bu kapsamda beyan yükümlülüğünün ihlâli rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenildiği durumda TTK'nin 1442/1-b maddesi gereğince caymaya yol açan ihlâl sigortacı sebebiyet vermişse, sigortacı cayma hakkını kullanamaz. Buradan hareketle sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesine sigortacının beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında sigorta ettireni uyarmaması sebep olmuş ise bu durumda sigortacı kendi kusuruna dayanarak sözleşmeden cayma hakkını kullanamamalıdır.⁹²

Beyan yükümlülüğünün ihlâli rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenildiği durumda ise sigortacının sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında sözleşme öncesi sigorta ettirenin bilgilendirip bilgilendirmediği hususu sigorta ettirenin kusurunun tayininde göz önünde bulundurulmalıdır.⁹³ Örneğin sigorta etti-

⁸⁸ 2022/14 sayılı Genelgenin 3/3 maddesinde; "... Sigortacı, mahiyeti gereği özellik arz eden farklı sigorta türlerinde, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumuna (Kurum) bildirilme bulunmak kaydıyla, bilgilendirme metinleri üzerinde içerik bakımından tasarrufla bulunabilme yetkisine sahiptir. Ancak, sigortacı bu yetkisini kullanırken bilgilendirme yükümlülüğünün temel esasları ile sigortacılık mevzuatına aykırı davranamaz. Bilgilendirme metninde Yönetmelik kapsamında sigorta ettirene aktarılması gereken asgari unsurlar bulunmak zorundadır. Yapılacak değişiklik sonucunda doğabilecek hukuki sorumluluk sigortacıya aittir." şeklinde belirleme yapılmıştır.

⁸⁹ Aynı yönde bkz. **Erbaş Açıklık**, s. 922.

⁹⁰ **Erbaş Açıklık**, s. 922.

⁹¹ **Erbaş Açıklık**, s. 922; **Langheid & Wand & Armbrüster**, VVG-InFoV §4, Rn. 37-38. Yazar, sözleşme öncesinde beyan yükümlülüğü ve sonuçları hakkında sigorta ettirenin bilgilendirilmesi gerektiğini, bu bilgilendirmenin metin biçiminde ve ayrı olarak yapılacağını, ancak soru listesinde veya ürün bilgi formunda belirgin olacak ve dikkat çekecek şekilde kısa bir açıklama yapılması ve sigorta genel şartlara atıfta bulunulmasının yeterli olduğunu, örneğin soru listesinde veya ürün bilgi formunda "başvurunuzu doğru bir şekilde inceleyebilmemiz için başvuru formunda yer alan soruları doğru ve eksiksiz olarak cevaplandırmanız gerekmektedir. Yanlış veya eksik bilgi verirseniz uzun bir süre sonra bile sözleşmeden cayabiliriz veya sözleşmeyi feshedebiliriz. Bu sigorta korumasını geriye dönük olarak kısmen veya tamamen kaybetmeniz sonucunu da doğurabilir. Bu ve diğer yükümlülükler hakkında bkz..." şeklinde bilgilendirmenin yer alabileceğini belirtmektedir.

⁹² **Ağsaka**, s. 188.

⁹³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, T: 26.02.2018, E: 2016/7951, K: 2018/1416; "... Somut olayda, muris tarafından verilen vekaletname uyarınca davacı ... tarafından hayat sigortası bilgilendirme formlarının imzalandığı ve bu formlarda doğru beyan vermeye yönelik gerekli uyarıların yer aldığı, ayrıca murisin uzun yıllardır karsinom ve kalp rahatsızlığına yönelik tedavi görmesine rağmen soru formlarında murisin tamamen sağlıklı olduğunun bildirildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, mahkemece, her ne kadar soru

renin beyan yükümlülüğünü kasten ihlâl ettiğinin kabul edilebilmesi için onun beyan edilmesi gereken hususu bilmesi veya bilmesinin gerekmesinin yanında beyan yükümlülüğü olduğunun farkında olması ve buna rağmen beyan yükümlülüğünün yerine getirmemiş olması gerekir.⁹⁴ Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü olduğunun farkında olması ise bazı durumlarda sigortacının aydınlatma yükümlülüğü kapsamında sigorta ettireni anılan hususta uyarmasına bağlıdır.⁹⁵ Yine sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihmali olarak ihlâl ettiği durumlarda da ihmalin derecesinin belirlenmesinde sigortacının sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında bilgilendirip bilgilendirmediği yol gösterici olmalıdır.⁹⁶

formları imzalı olmasa da, hayat sigortası bilgilendirme formlarının davacı ... tarafından imzalandığı, acente sıfatıyla poliçe düzenleyen davalı bankanın sigortalıyı bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davrandığının ispatlanamadığı, ayrıca poliçelerin düzenlediği tarihte yürürlükte olan 818 sayılı BK'da genel işlem şartlarının düzenlemediği gözetilerek davalı banka yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken, davalı bankanın bilgilendirme yükümlüne aykırı davrandığı gerekçesiyle yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın davalı Halk Bankası A.Ş. yararına bozulması gerekmiştir..."

⁹⁴ Erbaş Açıklık, s. 915.

⁹⁵ Erbaş Açıklık, s. 915.

⁹⁶ Adana Bölge Adliye Mahkemesi, T: 20.05.2021, E: 2019/1314, K: 2021/587; "... İlk Derece Mahkemesi kararında özetle; davacıların murisinin kredi kullanımı sırasında doğru beyan yükümlülüğünü ihlâl ettiği, kasıtlı olarak hastalığını gizlediği, hastalığı ile ilgili bilgi, belge sunmayarak davalı sigorta şirketini yanlış bilgilendirdiği, davalı sigorta şirketi kasten kendisinden gizlenen bir hastalıktan doğan tazminatı ödemekle yükümlü tutulamayacağı gerekçesi ile ispatlanamayan davanın reddine karar verilmiştir... Tüm dosya kapsamı, murisin tüm tıbbi belgeleri ve mahkemece alınan bilirkişi raporuna göre; murisin hayat sigortası yaptırdığı 03/03/2015 tarihinden önce 02/02/2015 tarihinde bağırsak kanseri tanısının konulduğu ve tıbbi tedavilerinin başladığı ve 22/07/2015 tarihinde bu hastalık sebebiyle vefat ettiği, vefat ile hastalık arasında illiyet bağı olduğunun tespit edildiği ve poliçe düzenlendiği tarihte murisin bu hastalığı bildiği anlaşılmıştır. Buna göre; dosyadaki Hayat Sigortası Başvuru Formu Poliçe ve Bilgilendirme Formu incelendiğinde, sigortalının hastalığı ve gördüğü tedaviye ilişkin cevapların matbu şekilde düzenlendiği, sigortalının el yazısı ürünü olmadığı bu nedenle her ne kadar müteveffa sigortalı tarafından sözleşmeden önce var olduğu tartışmasız olan bağırsak kanseri hastalığını bildirilmemiş ise de, davalının sigortalıyı aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davrandığı, bu hâliyle sigortalının hastalığını kasten gizlediği değil, beyan yükümlülüğüne aykırılığın ihmal düzeyinde değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır... Yukarıda açıklandığı üzere murisin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlâl ettiği tespit edilememiştir. Sigortalının sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlâlinin ihmali derecesinde olduğu, beyan etmediği hastalıklar ile vefatın neden olduğu hastalık

TTK'nin 1423/2 maddesi gereğince sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl etmesi durumunda sigorta ettiren itiraz hakkını kullanmaz ise "sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olur" şeklindeki düzenlemeden sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiği varsayımının çıkarılması mümkün değildir. Zira daha önce de bahsedildiği üzere sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanmaması hâlinde sadece poliçede yer alan genel işlem koşulları sözleşme kapsamına girmiş olur. Genel işlem koşullarının sözleşme kapsamına girmesi ise hiçbir şekilde sigorta ettirenin sözleşme öncesinde sigortacı tarafından aydınlatıldığı anlamına gelmez. Bu kapsamda sigortacının aydınlatma yükümlülüğü kapsamında sözleşme öncesinde sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarılmaması hâlinde, sigorta ettiren on dört gün içerisinde itiraz hakkını kullanmamış dahi olsa, sigortacının bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi TTK'nin 1439. maddesi gereğince sigorta ettirenin kusurunun tespitinde dikkate alınmalıdır.⁹⁷ Öte yandan Yargıtay (sigorta sözleşmelerinin karşılıklı iyi niyet ve güven esasına dayalı olarak kurulan sözleşmeler olduğunu kabul etmesine rağmen) bazı kararlarında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlâl edip etmediğini detaylı olarak araştırırken aynı olayda sigortacının sigorta ettireni beyan yükümlülüğüne ilişkin gerekli uyarıları yapıp yapmadığı hususunu, sigorta ettirenin on dört içinde itiraz hakkını kullanmadığından bahisle dikkate almamaktadır.⁹⁸ Oysa sigortacının aydınlat-

arasında illiyet bağı (bağlantı) bulunduğu anlaşıldığından bağlantılı kusurlu ihlâl var ise kusurun ağırlığına göre indirim yapılacaktır. Somut olayda murisin mevcut hastalıklarını beyan etmekte ihmali davranması davalının ise aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle her iki tarafın da % 50 oranında kusurlu olduğunun kabulü gerekmektedir..."

⁹⁷ Öğretide AĞSAKAL, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ifa etmediği durumlarda beyan yükümlülüğünün ihlâlüne sigortacının sebep olduğundan bahsedilebilmesi için sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına on dört içinde itiraz etmesinin şart olduğunu, zira sigorta ettiren on dört gün içinde itiraz etmezse sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış olacağından sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesinin yaptırımsız kalacağını belirtmektedir. Bkz. AĞSAKAL, s. 190.

⁹⁸ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, T: 15.10.2020, E: 2020/741, K: 2020/5696; "... hukuki düzenlemeler dikkate alındığında sigortalı murisin, sözleşmenin yapılmasına 14 gün içinde itiraz etmediği sözleşmenin poliçede yazılı şartlar ve poliçenin ayrılmaz bir parçası olan genel şartlar kapsamında yapılmış olduğunun kabulü gerektiği açıktır. Taraflar arasında geçerli bir sigorta sözleşmesinin kurulduğunun kabulünden sonra ise; TTK ve Hayat Sigorta Sözleş-

ma yükümlülüğü kapsamında sigorta ettireni, beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarıp uyarmaması, itiraz hakkından bağımsız olarak TTK'nin 1439/2 maddesi gereğince sigorta ettirenin kusurunun tespitinde hayati önem arz etmektedir. Bununla birlikte bu husus Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun yakın tarihli bir kararında;⁹⁹ "... beyan yükümlülüğünün ihmali bir davranışla ihlâl edilmesi, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü altında olduğunu bilmediği veya sigortacının aydınlatma yükümlülüğü kapsamında sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün mevcudiyeti ve bu yükümlülüğe uymaması hâlinde doğacak sonuçlarla ilgili olarak bilgilendirmemiş olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır..." şeklinde ifade edilmiştir. Anılan karar, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü

arasındaki ilişkiyi ortaya koyması ve (sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlâl etmesi hâlinde) sigorta ettirenin kusurunun tespit edilmesinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğü kapsamında beyan yükümlülüğüne ilişkin uyarı yapıp yapılmadığının da dikkate alınması noktasında önemli bir gelişmedir.

Türk hukukunda sigorta ettiren tarafından sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde hem beyan usulünün hem de liste usulünün uygulanmasına izin veren karma usul benimsenmiştir. Beyan yükümlülüğünde hangi usul benimsenirse benimsensin sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne etkisi ortadadır. Ancak bu etki liste usulünü esas alan karma usulden ziyade beyan usulünü esas alan karma usulde önemini daha çok hissettirmektedir.¹⁰⁰ Zira

mesi Genel Şartları hükümleri uyarınca beyan yükümlülüğü ihlâl durumunun irdelenmesi zaruridir... Sigortalı murisin ölümü ile illiyet bağı kurulan epilepsi hastalığının kendisinde 11 yaşından beri mevcut olduğu; bu durumda, somut olay bakımından sigortalı murisin kasıtlı olarak bu hastalığını davalı sigorta şirketinden gizlediğinin söylenemeyeceği; ayrıca, sigortalı muriste sigorta aktinden önce var olan fakat ölüm ile illiyet bağı kurulamayan bir diğer hastalığın da kolon kanseri olduğu, fakat bu hastalığının da sigortalı şirketine bildirilmediği, ölüme etki edecek nitelik taşıyan önceki hastalıkların, riskin kapsamı konusunda değerlendirme yapma hakkı bulunan sigortacıya bildirilmesi gerektiği, bildirilmeyen hastalıkların sadece ölüme etki eden faktör olup doğrudan ölüm nedeni olmadığı (bağlantının bulunmadığı) durumda, TTK'nin 1439/2. maddesi gereğince ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki orana göre (proporsiyon hesabıyla) tazminatın belirlenmesi hususları birlikte değerlendirildiğinde; davacılar murisinin, sigortacı için önemli sayılabilecek bir hususu bildirme yükümlülüğünün ihlâli nedeniyle, TTK'nin 1439/2. maddesinin son cümlesindeki proporsiyon hesabıyla tazminatın belirlenmesi şartları da dikkate alınarak bu hususun karar yerinde tartışılması, gerekli araştırmanın yapılması ve oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, yanlıgılı değerlendirmeye, yazılı biçimde hüküm tesisi bozmayı gerektirmiştir..."

⁹⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T: 04.11.2021, E: 2018/11-103, K: 2021/1352; "... beyan yükümlülüğünün ihmali bir davranışla ihlâl edilmesi, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü altında olduğunu bilmediği veya sigortacının aydınlatma yükümlülüğü kapsamında sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün mevcudiyeti ve bu yükümlülüğe uymaması hâlinde doğacak sonuçlarla ilgili olarak bilgilendirmemiş olduğu durumlarda söz konusu olmaktadır... Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasten ihlâl ettiğinin kabul edilebilmesi için, onun beyan edilmesi gereken hususu bilmesi ya da bilmesinin gerekmesi yanında bu hususun sigortacıya bildirilmesi gerektiğinin de bilincinde olması ve bu bilince rağmen bildirmemesi gerekir. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü altında olduğunun farkında olması, sigortacının aydınlatma yükümlülüğü kapsamında bu konuda sigorta ettireni bilgilendirmiş olmasından ya da böyle bir bilgilendirme yapılmamış olsa bile somut olayın özelliklerinden kaynaklanabilir..."

¹⁰⁰ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, T: 17.09.2019, E: 2016/17071, K: 2019/7619; "... Somut olayda; davalı taraf, poliçe tanziminden önce muriste mevcut olan kronik kalp yetmezliği ve yüksek tansiyon hastalıklarının gizlenmesi nedeniyle, zarardan sorumlu olmadıklarını savunmuştur. Mahkeme ise, ölüm sebebi olan akut böbrek yetmezliği rahatsızlığına ilişkin olarak, poliçe tanziminden önce konulmuş teşhis bulunmadığı ve sigortalı murisin doğru beyan yükümlülüğünü ihlâli bulunmadığı yönündeki bilirkişi görüşü doğrultusunda, davalı sigortacı yönünden davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin hükme esas aldığı 23.06.2015 tarihli bilirkişi heyeti raporunu düzenleyen heyette kardiyoloji uzmanının bulunmadığı ve doktor bilirkişinin adli tıp uzmanı olduğu görülmektedir. Anılan bu raporda; sigortalı murisin son epikriz raporuna göre ölüm sebebinin akut böbrek yetmezliği olduğu; poliçe tanziminden önce (2004 yılından beri) mevcut olan hastalığının ise kronik kalp yetmezliği olduğu; ölüm sebebi akut böbrek yetmezliği olduğu ve bu hastalık için daha önce konulmuş bir teşhis olmadığından, beyan yükümlülüğüne aykırılık bulunmadığı şeklinde görüş bildirilmiştir. Ne var ki; sigortalı murisin ölümünden 4 gün önce hâlsizlik ve bilinçte bulanıklık şikayetleriyle hastaneye başvurusu üzerine yapılan tetkiklerinde, akut böbrek yetmezliği tespit edilip diyalize alındığı ve kalp krizi sonucu öldüğünün tıbbi belgelerde yer aldığı; düzenlenen ölüm belgesinde de ölüm nedeni olarak 7 yıldır mevcut olan kalp yetmezliği ve by-pass'a bağlı olarak solunum yetmezliğinin belirtildiği görülmektedir. Diğer taraftan; poliçe tanzimi sırasında sigortalı muris tarafından imzalanılan bilgilendirme formunda; bilgim dâhilinde olan mevcut ya da önceki rahatsızlıklarından kaynaklanan tazminatların ödenmeyeceğini kabul ediyorum, ifadeleri yer almıştır. Tüm bu hususlar karşısında, mahkemenin benimsediği bilirkişi heyeti raporu, yeterli bir rapor değildir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında mahkemece; kardiyoloji uzmanı ve nefroloji uzmanı doktor bilirkişilerin de bulunduğu başka bir bilirkişi heyetinden, sigorta ilişkisinin kurulmasından önce sigortalı muriste bulunan ve sigortacıya bildirilmeyen kronik kalp yetmezliği- yüksek tansiyon rahatsızlıkları ile ölüm arasında illiyet olup olmadığı, önceki rahatsızlıkların akut böbrek yetmezliğinin ortaya çıkmasına etkisi olup olmadığı hususlarının tıbbi verilerle açıklanması hususlarında, ayrıntılı, gerekçeli, denetime elverişli bir rapor alındıktan sonra, sigortalı muris tarafından imzalanılan bilgilendirme formundaki beyan ve kabul

liste usulünü esas alan karma usulde beyanın kapsamını genel olarak sigortacının sorduğu sorular belirlerken beyan usulünü esas alan karma usulde ise beyanın kapsamını sigorta ettiren kendisi belirlemek zorundadır. Bu nedenle bu usulün benimsendiği sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığına ve ihlâlinin sonuçlarına ilişkin uyarılması ve beyan yükümlülüğünün kapsamı hakkında bilgi verilmesi sigorta ettirenin bu hususta gerekli özen ve hassasiyeti göstererek daha dikkatli olmasını sağlayacaktır. Hatta sigorta ettiren tarafından önemsenmeyen bir hususun sigortacı açısından önemli olduğu anlaşılacak ve bu sayede beyan yükümlülüğü yerine getirilecektir.¹⁰¹ Beyan usulünü esas alan karma usulde çoğu zaman sigorta ettiren, beyan yükümlülüğü olduğunun dâhi farkına varmakta; böylece sigortacı için önemli olan hususlarda da beyanda bulunmamaktadır. İşte sigortacının öncelikle sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarması; buna rağmen sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü yerine getirmez ise TTK'nin 1439. maddesindeki haklarını rahatlıkla kullanabilmesi gerekir. Zira aydınlatma yükümlülüğü kapsamında beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında sigorta ettireni uyarmayan sigortacının daha sonra beyan yükümlülüğünün ihlâl edildiği gerekçesiyle TTK'nin 1439. maddesindeki haklarını kullanması TMK'nin 2. maddesine aykırılık oluşturur.

Beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde liste usulünü esas alan karma usulün benimsendiği durumlarda da sigortacının sigorta ettireni listede yer alan sorulara eksiksiz ve doğru olarak cevap vermesi ve ihlâlinin sonuçları hakkında uyarması gerekmektedir.¹⁰² Uygulamada çoğu zaman soru

listesinde yer alan soruların bilgisayar ortamında “evet” veya “hayır” şeklinde acente tarafından doldurulduğu, hatta sigorta ettirenin bundan haberdar dâhi olmadığı sadece bu formu acentenin telkiniyle imzaladığı görülmektedir.¹⁰³ Oysa bu şekilde sadece

Davaya konu kredi hayat sigorta sözleşmelerinde asıl amaç sigorta ettirenin bir ihtiyacının karşılanması olmayıp, bankanın kredi verdiği kişinin ölüm nedeniyle krediyi geri ödeyememesi nedeniyle maruz kalacağı riskin teminat altına alınmasıdır. Somut olayda tüketici kredi sözleşmesinde müteveffanın hayat sigorta yaptıracığının düzenlenmiş olması ve kredi sözleşmesinin yapıldığı banka şubesi tarafından düzenlenen kredi hayat sigortaları başvuru formunun matbu olarak düzenlenerek müteveffanın kimlik bilgileri dışında diğer kısımların doldurulmamış olması da değerlendirildiğinde sigorta ettirenin ihtiyaçlarından ziyade kredi veren kurumun, bankanın ihtiyaçları ve zorlaması ile ortaya çıkan bir sözleşme söz konusu olduğundan sözleşmelerde görülen irade özgürlüğü bulunmadığı, ayrıca eksik beyanda bulunulması hâlinde sigortalının hangi yaptırımlara maruz kalacağını kendisine bildirilmemesinin bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmeksizin yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenlerle davacılar yararına bozulması gerekmiştir...". Kanaatimizce bu karar, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ile sigortacının aydınlatma yükümlülüğü arasındaki ilişkiyi ortaya koymasına noktasında yerinde ve önemli bir karardır. Ancak soru listesindeki bazı soruların yanıtlanmamasını “sözleşmede irade özgürlüğünün bulunmadığı” şeklinde açıklamaya çalışmak doğru değildir. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlâl etmesini sigortacının bu hususla ilgili gerekli uyarıları yapmaması ile açıklamak daha doğrudur.

¹⁰³ Anayasa Mahkemesi, Başvuru No: 2013/6835, K.T. 26.10.2017; “... Somut olayda başvurunun murisi T.E. ile sigorta şirketi arasında T.E.’nin bankadan aldığı konut kredisi nedeniyle 9/5/2007 tarihinde, Yenileme Garantili Kredi Hayat Sigorta Poliçesi düzenlendiği, muris T.E.’nin 20/2/2009 tarihinde ölümü ile başvuru ve diğer mirasçının ölüm tazminatı için sigorta şirketine başvurduğu, ancak şirketin poliçe yapılırken sağlık beyan formunda murisin kendisine sorulan sorulara uygun bildirimde bulunmadığı gerekçesiyle tazminat talebini reddetmesi üzerine mirasçılardan Beyoğlu 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde tazminat davası açtıkları anlaşılmıştır. Mahkemenin, başvurunun murisinin poliçenin tanziminde diyabet ve hipertansiyon hastalıklarının bulunduğunu, bu hastalıkların damarlarda tahribat yaptığını, göz ve böbrekleri etkilediğini, kronik böbrek hastalığı oluşturduğunu, dolaşım sistemini bozduğunu, mevcut hastalıklar nedeniyle 18/4/2007 tarihi itibarıyla başvurunun sol bacağına diz üstü seviyesinden kesildiğini, 9/5/2007 tarihli sağlık beyan formunda hiçbir sağlık sorununun olmadığını ortaya koyar şekilde tüm hastalıkların karşısında, Hayır ibarelerinin yazılı olduğunu, sigortalının da bunu imzaladığını, bu formda daha sonra meydana gelen ölümle illiyet bağına oluşturan hipertansiyon, diyabet, böbrek yetmezliği hastalıklarının da yer aldığını, diğer sorularda olduğu gibi bunların karşısında da Hayır ibaresinin yazılı olduğunu, bu beyanların gerçeğe aykırı olduğunun hastane kayıtları ve alınan bilirkişi raporu ile sabit olduğunu, 6762 sayılı mülga Kanun’un 1290. maddesinde düzenlenen hakikate vakıf olan sigortacının cayma hakkının somut olayda rizikoinatı ödemekten kaçınma hakkının mevcut olduğunu belirterek davanın reddine karar verdiği anlaşılmıştır. Yargılama sürecinde

ile TTK'nin 1290. ve HSGŞ'nin C.2.2. maddesi kapsamında davalı sigortacının hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken, eksik incelemeyle, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir...".

¹⁰¹ Örneğin, hayat sigortası sözleşmesinde sigorta ettirene sigortacının “sağlığınıza ilgili daha önce geçirmiş olduğunuz herhangi bir rahatsızlık varsa bu husus, bildirmeniz gereken önemli hususlar içerisinde; aksi takdirde sigorta bedelinden yararlanılması mümkün olmayacaktır” şeklinde uyarıda bulunmalıdır.

¹⁰² Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, T: 29.04.2014, E: 2013/7007, K: 2014/6591; “... Dava, hayat sigorta sözleşmesine dayalı tazminat istemine ilişkindir. Genel olarak hayat sigortalılarında bir kimsenin hastalığı, nihai olarak sigortacının taşıdığı rizikoyu arttıran bir husustur. Sigortacı bu durumda ya hiç sigorta sözleşmesi yapmaktaki ya da daha ağır şartlarla sigorta sözleşmesi yapmaktadır.

formun imzalanması suretiyle aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesi mümkün değildir.¹⁰⁴ Si-

alınan sağlık raporlarına göre başvuru murisinin sözleşme öncesinde hastalığı nedeniyle ayağının kesildiği, tekerlekli sandalye ile sözleşmeyi imzaladığı, murisinin bu durumunu gördüğü hâlde sigorta yetkilisinin sırf sözleşme yapmak amacıyla, Eksik ya da işlevini yapmayan bir uzvunuz var mı? sorusuna Hayır yanıtını işaretlediği, matbu olarak düzenlenmiş poliçeyi bu şekilde murisine imzalatan sigortacının, dürüstlük kuralına dayanan sözleşme öncesi aydınlatma ve bilgilendirme yükümlülüğünü ihlâl ettiği, kendisinden beklenen özeni göstermediği, bu açıdan sigortacının cayma hakkına esas tutulan ve gizlendiği iddia edilen hususları bilmesi gerektiğinin açık olduğu, sözleşmeden caymasının mümkün olmadığına ilişkin ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren ve uyumsuzluğun çözümü için esaslı olan itirazların Mahkeme kararı ve bu karara atfı yapılmak suretiyle verilen Yargıtay kararlarında değerlendirilmediği, ileri sürülen iddia ve itirazların dosyadaki diğer delil ve olgularla birlikte tartışılarak karar verildiğinin Mahkeme ve temyiz mercii tarafından makul ve kabul edilebilir ölçüde ortaya konulmadığı görülmüştür. Açıklanan gerekçelerle başvuru Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlâl edildiğine karar verilmesi gerekir..."

¹⁰⁴ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, T: 19.09.2017, E: 2016/19629, K: 2017/7920; "... Davacılar vekili, müvekkilinin murisinin Garanti Bankası'ndan 45.000,00 TL tutarlı konut kredisi kullandığını, murise 24/02/2012 başlangıç tarihli hayat sigortası yapıldığını, ilk primin peşin ödendiğini, murisin 12/01/2013 tarihinde vefat ettiğini, hayat sigortasının 50.000,00 TL vefat bedelli olduğunu, işbu poliçe akdedilirken murise herhangi bir hastalığı olup olmadığıyla ilgili soru sorulmayıp herhangi bir bilgilendirme formu gösterilmediğini, karşılıklı müzakere edilmeden birtakım maktu evraklar imzalandığını, murisin KOAH hastalığı ölümcül bir hastalık olmayıp vefatının bu hastalık nedeni ile olmadığını, müvekkilinden ne bir form doldurulması, ne de sağlık raporu talep edildiğini, murisin kalp yetmezliği ve beyin ödemi neticesi vefat ettiğini, vefata dek düzenli şekilde ödeme yapıldığını beyanla, poliçe tutarından kaynaklanan hayat sigortası bedeline istinaden fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla şimdilik 25.000,00 TL'nin davalıdan tahsilini talep etmiş, ıslah dilekçesiyle talebini 50.000,00 TL'ye yükseltmiş ve dava tarihinden itibaren faiz talep etmiştir... Dava hayat sigorta poliçesine dayalı vefat tazminatının tahsilini istemine ilişkindir. Sigorta sözleşmeleri iyi niyet sözleşmeleri olup, taraflar sözleşme kurulması aşamasında birbirlerini aydınlatma yükümlülüğü altındadır... Somut olayda, muris ile davalı sigorta şirketi arasında 24.2.2012-24.2.2025 tarihlerini kapsayan hayat sigorta sözleşmesi düzenlenmiş, muris 12.1.2013 tarihinde vefat etmiştir. Davalı sigorta şirketi cevap dilekçesinde murisin poliçeden önce mevcut olan KOAH hastalığını gizlediğini savunmuştur. Dosya içerisinde yer alan 24.2.2012 tarihli sağlık beyan formunda başka sorular yanında kalp hastalığı, diğer solunum sistemi rahatsızlıkları soruları ile; Son üç yıl içinde geçirdiğiniz bir rahatsızlık veya kaza sonucu bir hekime muayene oldunuz mu? sorusuna bilgisayar yazısıyla hayır seçeneklerinin işaretlendiği, formda sigortalı murisin ıslak imzasının yer aldığı görülmüştür. Mahkemece hukukçu, göğüs hastalıkları uzmanı ve kardiyoloji uzmanından alınan birliktirki raporunda; Manavgat Devlet Hastanesi'nin sağlık kurulu raporuna göre sigortalı murise 5.6.2007 tarihinde kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH) tanısı konulduğu, verilen ilaçların 2 yıl süreli kullanılması gerektiğinin belirtildiği, Manavgat Devlet Hastanesi'nin uzman hekim raporuna göre de murise kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH) tanısı konulduğu, verilen ilaçların 6 ay süreli kulla-

gortacı veya acentesi sigorta ettireni listede yer alan sorulara doğru ve eksiksiz cevap vermesi hususunda ve ihlâlî hâlinde ortaya çıkacak sonuçları hakkında uyaracaktır.¹⁰⁵ Bununla birlikte sigortacı ayrıca listede yer alan fakat açık olmayan soruların açıklamasını yapmak ve sigorta ettiren tarafından sorulan soruları da cevaplamak zorundadır. Eğer açık olmayan sorular sigortacı tarafından açıklanmamışsa veya sigorta ettiren tarafından anlaşılmayan hususlar açıklığa kavuşturulmamışsa, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlâl etmesinde sigortacının da kusurunun olduğu kabul edilmelidir.¹⁰⁶

Görüldüğü üzere beyan yükümlülüğünün yerine getirilmesinde hangi usul benimsenirse benimsen sin güvenilir kişi sıfatına sahip sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne etkisi ortadadır. Bu etkinin sonuçları kanunda açık olarak düzenlenememiş ise

nilması gerektiğinin belirtildiği, Başkent Üniversitesi Alanya Hastanesi'nin hasta epikrizine göre murisin mevcut tedaviye rağmen serebral hipoksi sonrası gelişen beyin ödemi ve kardiyak arrest sonrası gelişen kardiyak yetmezlik tablosu ile kaybedildiği, muriste poliçenin düzenlendiği sırada KOAH hastalığı mevcut olup, bildirilmeyen bu hastalıkla meydana gelen ölüm arasında kesin illiyet bağı olduğunun söylenemeyeceği belirtilmiş ve mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Eksik inceleme ile karar verilemez. Mahkemece ATK'dan yeni bir heyet raporu alınarak tedavi gördüğü gizlendiği ve iddia edilen hastalıkla ölüm rizikosu arasında doğrudan illiyet bağı olup olmadığı, başka bir anlatımla ölümün gizlenen hastalıktan meydana gelip gelmediği tespit ettirilerek yukarıdaki açıklamalar ışığında sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi doğru görülmemiştir..." Kanaatimizce Yargıtay kararına konu olayda acentenin bilgisayar ortamında başvuru formundaki sorulara "hayır" cevabını işaretlediği ve formdaki sorulardan kredi borçlusunun haberdar dâhi olmadığı kabul edilmesine rağmen sırf formun sigorta ettiren tarafından imzalandığından bahisle ileri sürüldüğü hâlde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl edip etmediğini araştırmaması doğru olmamıştır.

¹⁰⁵ Erbaş Açıkel, s. 922-923.

¹⁰⁶ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, T: 12.06.2019, E: 2016/15599, K: 2019/7380; "... Sigorta sözleşmeleri karşılıklı güven esasına dayanan ve beyana göre düzenlenen sözleşmelerdir. Hayat sigortası yapılması sırasında geçirilen veya teşhis edilen bir hastalık var ise bunun bildirilmesi iyi niyetin gereğidir. Ancak somut olayda sigortacının da (mahkemenin kabulünde olduğu üzere sigortalının dış görünüşünden larenks kanseri olduğunun anlaşılmasına göre) söz konusu poliçeyi bilerek imzalattığı hususu değerlendirilmeksizin, davalı sigortalının da söz konusu poliçenin imzalanması sırasında kusurunun bulunmasına göre ve davacıların murisinin de hastalığını bilmesine rağmen bile bile bilgilendirme formuna kanser hastalığına ilişkin yanlış bilgi vermesine göre tarafların karşılıklı kusurunun olduğu kabul edilerek talep edilen teminatta indirim yapılması gerekirken yazılı olduğu şekilde talep edilen tüm teminat bedelinin ödenmesine karar verilmesi doğru görülmemiştir..."

de TTK'nin 1442/1-b maddesi ve dürüstlük kuralı gözetildiğinde sigortacının sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlinin sonuçları hakkında bilgilendirmemiş olması hususu sigorta ettirenin kusurunun tespitinde kesinlikle dikkate alınması gereken bir durumdur.

IV. SONUÇ

Sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin durumu ve sigortanın kendine özgü münhasır özellikleri gözetildiğinde azami iyi niyet ve dürüstlük kuralının daha ön planda olduğu sözleşmedir. Taraflar açısından bilinmezliklerle dolu olan sigorta sözleşmesi, ancak tarafların birbirlerini aydınlattığı ölçüde sağlıklı bir şekilde yapılabilmektedir. Her iki taraf da sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü karşı tarafın herhangi bir talebi olmaksızın kendiliğinden yerine getirmelidir. Sigorta sözleşmelerinde tarafların birbirlerini sözleşme öncesinde aydınlatmaları, diğer birçok sözleşmeye nazaran daha önemli olduğundan her iki taraf yönünden TTK'de özel olarak düzenlenmiş; sigortacının aydınlatma yükümlülüğü TTK'nin 1423. maddesinde düzenlenirken, sigorta ettirenin aydınlatma yükümlülüğü ise TTK'nin 1435. maddesinde ise "beyan yükümlülüğü" başlığı altında külfet olarak düzenlenmiştir. Sözleşme öncesinde bir tarafın anılan yükümlülüğünü ihlâl etmesi hâlinde diğer tarafa bazı haklar tanınmış bulunmaktadır. Özellikle iki tarafın da aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl ettiği durumlarda tarafların kendilerine tanınan bu hakları kullanıp kullanamayacağı veya ne ölçüde kullanacağı hususu açıklığa kavuşturulması gereken bir konudur.

Sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü ihlâlî hâlinde, itiraz hakkından bağımsız olarak ayrıca bu ihlâl sigorta ettirenin iradesi etkilenmiş ve bir zararı oluşmuşsa bu zararını culpa in contrahendo sorumluluğu kapsamında talep etmesi ve sözleşmeyi feshetmesi mümkündür. Yine sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlâl etmesi hâlinde sigortacının da TTK'nin 1439. maddesinde belirtilen hakları bulunmaktadır. Ancak hem sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü hem de sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlâl etmesi hâlinde ortaya çıkacak durum kanunda açık olarak düzenlenmemiş sadece beyan yükümlülüğünün ihlâlî rizikonun gerçekleşmesinden önce öğrenildiği du-

rumda TTK'nin 1442/1-b maddesi gereğince caymaya yol açan ihlâlî sigortacı sebebiyet vermişse, sigortacının cayma hakkını kullanamayacağı belirtilmiştir. Beyan yükümlülüğünün ihlâlî rizikonun gerçekleşmesinden sonra öğrenildiği durumda ise bu hususta bir düzenleme yapılmamıştır. Oysa Alman hukukunda VVG §19/5 gereğince sigortacının, sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün ihlâlî hâlinde kendisine tanınan, sözleşmenin iptali dışındaki haklarını kullanabilmesi için sigorta ettireni beyan yükümlülüğünün ihlâlînin sonuçları hakkında metin biçiminde bilgilendirmiş olması gerekmektedir. Kanaatimizce TTK'nin 1423. maddesinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı sigorta sözleşmesine ilişkin "tüm bilgiler" olarak belirlenmiş ise de sigortacının haklarının düzenlendiği TTK'nin 1439. maddesinde, Alman hukukunda olduğu gibi, sigortacının haklarının kullanılması, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığına ve ihlâlînin sonuçlarına ilişkin bilgilendirilmesine bağlanması daha yerinde olurdu. Ancak TTK'de bu şekilde bir düzenleme yer almasa da sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlînin sonuçları hakkında sözleşme öncesi bilgilendirip bilgilendirmediği hususunun, sigorta ettirenin kusurunun tayininde göz önünde bulundurulması gerekir. Hatta bu durum sigortacının güvenilir kişi sıfatı gözetildiğinde dürüstlük kuralının da bir gereğidir.

Öte yandan özel olarak belirtilmese de sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün kapsamında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlînin sonuçları hakkında uyarının da yer aldığı TTK'nin 1423. maddesi ve SSBİY'den anlaşılmaktadır. Bu kapsamda 2008/7 sayılı Genelgenin ekinde yer alan bilgilendirme formlarında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlînin sonuçları hakkında uyarı da yer almaktadır. Ancak SEDDK tarafından çıkarılan 2022/14 sayılı Genelge ile bilgilendirme metninin formatı ve asgari içeriği yeniden belirlenmiş; Genelge ekinde yer alan örnek bilgilendirme metni formatında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün varlığı ve ihlâlînin sonuçları hakkında uyarıya ve bilgilendirmeye yer verilmemiştir. Bu büyük bir eksiklik olup sigorta şirketleri tarafından, beyan yükümlülüğüne ilişkin uyarının formatta yer almasa da ivedilikle sigorta ettirenlere verilecek bilgilendirme metnine eklenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağsakal, İbrahim** (2015) Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Akünel, Teoman** (1988), 'Sorumluluk Hukukunda Sözleşmenin Nisbiliği Prensibinin Aşılması' Yargıtay Dergisi, S: 4, C: 14, s. 222-237.
- Aral Eldeleklioğlu, İrem** (2012), '6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü' Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S: 1, C: 18, s. 383-403.
- Atamer, M. Yeşim**, 'Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi-TKHK m.6 ve TTK m.55, f.1 (f) ile Karşılaştırmalı Olarak', 2012, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 9-73.
- Ayhan, Rıza & Çağlar, Hayrettin & Özdamar, Mehmet** (2019) Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Aydın, Sevgican** (2018) Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Hâlinde Sigortacının Hakları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Aydınlı, İbrahim** (2004) İşverenin Sosyal Temas ve İş İlişkisinden Doğan Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri ve Sonuçlar, 1. Baskı, Ankara, Seçkin.
- Aydoğdu, Murat** (2018) Genel İşlem Koşulları Şerhi, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Bahtiyar, Mehmet** (1997), 'Sigorta Poliçesi Genel Koşulları' Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, S: 2, C: 19, s. 89-110.
- Baygın, Cem** (2000), 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu ve Amerikan Hukukundaki Uygulaması' Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 1-2, C: 4, s. 345-377.
- Battal, Ahmet** (2001) Güven Kurumu Niteliğindeki İşletmelerde Bankaların Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Beckmann, Roland Michael & Matusche-Beckmann, Annemarie & Bearbeiter** (2015) Versicherungsrechts-Handbuch, 3. Baskı, C.H.Beck, (Beckmann & Matusche-Beckmann & Bearbeiter, -, Rn. -).
- Brömmelmeyer, Christoph** (2021), 'Vertriebstatigkeit gem §1a VVG' VersR, C: 13, s. 805-814.
- Çınar, Ömer** (2009) Tüketici Hukukunda Haksız Şartlar, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Demircioğlu, Huriye Reyhan** (2009) Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Döhmer, Tronje** (1997), 'DieFiktionendes §5a VVG' zfs, C: 3, s. 281-296.
- Dörner, Heinrich & Hoffmann, Stefan** (1996), 'Der AbschlussvonVersicherungsverträgennach §5a VVG' NJW, C: 3, s. 153-160.
- Er, Sefa** (2022), 'Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlal Etmesi Hâlinde Sigorta Ettirenin İtiraz Hakkı' Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 3, C: 26, s. 507-556.
- Erbaş Açıknel, Aslıhan** (2021), 'Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlaline İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Prensipleri'nde Yer Alan Düzenlemeler Açısından Değerlendirilmesi' İstanbul Hukuk Mecmuası, S: 3, C: 79, s. 881-928.
- Erbek Odabaşı, Özge** (2020), 'Borç İlişkisinden Doğan Yan Yükümlerinin Edim Yükümlerine Karşılaştırılması' İzmir Barosu Dergisi, S: 3, s. 61-155.
- Eren, Fikret** (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Gökyar Çınar, Senem** (2021) Sigorta Hukukunda Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Gürses, Davut** (2016) Banka Genel Kredi Sözleşmesi, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Hacıömeroğlu, A. Oğuzhan** (2015), 'Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa In Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi' Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, S: 2, C: 1, s. 49-70.
- Kabukçuoğlu Özer, Fatma Dilek** (2012) Sigortacılık Kanunu Şerhi, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Kayıhan, Şaban & Bağcı, Ömer** (2019) Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 4. Baskı, Kocaeli, Umuttepe Yayınları.
- Kender, Rayegan** (2017) Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Kırca, Çiğdem** (2004) Bilgi Vermeden Dolayı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip** (2017) Borçlar Hukuku Genel Bölüm Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

- Kubilay**, Huriye (2003) Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.
- Langheid**, Theo & **Wandt**, Manfred & **Bearbeiter** (2016) Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG, C. 1, §§1-99, VVG-InfoV, 2. Baskı, C.H.Beck, (**Langheid & Wandt & Bearbeiter**, VVG -, Rn. -).
- Langheid**, Theo & **Rixecker**, Roland & **Bearbeiter** (2019) Versicherungsvertragsgesetz: VVG mit Einführungsgesetz und VVG-Informationspflichtenverordnung Kommentar, 6. Baskı, C.H.Beck, (**Langheid & Rixecker & Bearbeiter**, VVG-, Rn. -).
- Memiş**, Tekin (2016) Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Omağ**, Merih Kemal, 'Sigortacı Açısından Sigorta Sözleşmesinin Hükümleri', Akın, Murat Yusuf & Caner, Oğuz (Editörler) (2003) Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, 1. Baskı, İstanbul, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Özdamar**, Mehmet (2009) Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Prölss**, Erich & **Martin**, Anton & **Bearbeiter** (2021) Versicherungsvertragsgesetz, 31. Baskı, C.H.Beck, (**Prölss & Martin & Bearbeiter**, VVG -, Rn. -).
- Rüffer**, Wilfried & **Halbach**, Dirk & **Schimikowski**, Peter & **Bearbeiter** (2020) Versicherungsvertragsgesetz, 4. Baskı, Nomos, (**Rüffer & Halbach & Schimikowski & Bearbeiter**, VVG -, Rn. -).
- Serozan**, Rona (2016) İfa İfa Engelleri Haksız Zenginleşme, 6. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Tekinay**, Selahattin Sulhi & **Akman**, Sermet & **Burcuoğlu**, Hâluk & **Altop**, Atilla (1993) Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Ünan**, Samim (2016) Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku C. I, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Ünan**, Samim & **Atamer**, Yeşim, 'Control of General and Special Conditions of Insurance Under Turkish Law with Special Regard to the Transparency Requirement': Wandt, Manfred & Ünan, Samim (Editörler) (2012) Transparency in Insurance Law, 1. Baskı, İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği, s. 65-88.
- Yavaşı**, Mahmut (2019) Kara Taşıtları Sigortaları, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.
- Yazıcıoğlu**, Emine (2010) Sigorta Aracıları Hukuku 1, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Yazıcıoğlu**, Emine, 'Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü': Ünan, Samim & Yazıcıoğlu, Emine (Editörler) (2018), Sigorta Hukuku Sempozyumları, 1. Baskı, İstanbul, On İki Levha.
- Yazıcıoğlu**, Emine & **Şeker Öğüz**, Zehra (2020) Sigorta Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Yeşilova Aras**, Ecehan (2015), 'Sigorta Sözleşmelerinde Genel İşlem Şartlarının Kullanılması' İzmir Barosu Dergisi, S: 3, s. 447-470.
- Yetiş Şamlı**, Kübra (2016), 'Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m.1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler' Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi-Cevdet Yavuz'a Armağan, S: 22, C: 3, s. 2977-3004.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (TFM) hiçbir sorumluluğu kabul etmemektedir. Sorumluluk, çalışmanın yazarına aittir.

Katkı Oranı Beyanı: Söz konusu çalışmanın hazırlanması ve yazımı aşamasında yazarın katkı oranı %100'dür.

Varsa Destek ve Teşekkür Beyanı: Yoktur.

Çatışma Beyanı: Yoktur.

Ethics Statement: *The author declares that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, TFM does not have any responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.*

Contributions Statement: *Author has contributed %100 into preparing and writing this study.*

Statement for Support and Appreciation If Any: *None.*

Statement for Conflict of Interest: *None.*